

ПЪРВИЙ
ГОДИШЕНЪ ОТЧЕТЪ
НА
ВАРНЕНСКОТО АРХЕОЛОГИЧЕСКО
ДРУЖЕСТВО
ЗА
1906 г.

Съ една картина на Варненския окръженъ музей,
основанъ въ 1906 г.

ВАРНА
Печатница Д. Кр. Табаковъ и Ив. Прошковъ

1907

PA373

Варненски Окръженъ Музей, основанъ 1906 г.

6486 6009

Дружественна хроника.

а) Отъ 1901 г. до 1906 год.

На 12-й декемврий 1901 г. се събраха Н. В. Прѣосвещенство Варненски Прѣславски митрополитъ Симеонъ и нѣ кои просвѣтени граждани съ цѣль да се състави въ Варна едно археологическо дружество и музей. Въ това събрание се рѣши :

1) Да се считатъ присѣтствующитѣ като основатели на дружеството, а именно : Н. В. Пр. Симеонъ, П. Станчевъ окръженъ управителъ, Р. Матѣевъ, градски кметъ, Д. Габровски, директоръ на мъжката гимназия, Д. Стоиловъ, директоръ на дѣвическата гимназия, Н. Дуковъ, училищенъ инспекторъ, Хр. Ковачевски, държавенъ архитектъ, Юрданъ Данчовъ, градски инженеръ, А. Несторовъ, градски архитектъ, и гимназиални учители : К. Шкорпилъ, А. Явашевъ, Д. Андрѣевъ, Хр. Генчевъ и М. Арнаудовъ.

2) Да се направи потрѣбното за образуване на единъ бжджщъ музей въ г. Варна и да се приготви проекто-уставъ за бжджщето археологическо дружество. Освѣнъ това да се избере една осмочленна комисия, върху която се възлага грижата да събира всички намѣрени старини въ едно помѣщение на дѣвическата гимназия. Съ изработванието на проекто-устава се натовариха К. Шкорпилъ и А. Явашевъ.

Въ засѣданието на 23 априлъ 1902 г. се прочете изработения проектъ, който билъ послѣ изпратенъ на одобрение въ министерството на Народното Просвѣщение, което го е утвърдило съ заповѣдъ отъ 21-й Май 1902 г. подъ № 569. Споредъ устава Варненското дружество е самостоятелно.

Въ засѣданието на 7-й Юний 1902 г. се избра слѣдното настоятелство :

Прѣдседателъ Д. Стоиловъ, дѣловодителъ И. Данчовъ, касиеръ А. Явашевъ, завѣдующъ сбирката К. Шкорпилъ, съвѣтници: Н. Дуковъ, Хр. Ковачевски и Р. Матѣевъ.

Въ засѣданието на 28-й януарий 1903 г. прие се оставката на дѣловодителя Иорданъ Данчовъ, защото е напусналъ града Варна ; вмѣсто него се избра М. Арnaudовъ. Въ това засѣдание се прие щото печата на дружеството да носи надписъ : „*Варненско Археологическо дружество*“, а въ срѣдата да има образътъ на римска императорска монета на гр. Одесосъ (т. е. Варна).

Въ засѣданието на 16-й февруарий 1905 г. на което прѣдседателствува М. Гюлмезовъ се рѣши той да се опълномощи да получи сумата 1000 лева отпусната отъ Варненския окръженъ съвѣтъ за цѣлитѣ на дружеството.

Въ засѣданието на 10 декемврий 1905 г. Х Шкорпилъ държа сказка за „бжджщата наредба на музейнитѣ сбирки“.

Археологическото дружество отъ 1901 чакъ до 1906 г. не е събрало никакви членски вноски.

б) Прѣзъ 1906 год.

На 21-й Януарий 1906 г. се състоя общото събрание, въ което за членове на новото настоятелство се избраха слѣднитѣ господа: Х. Шкорпилъ, К. Шкорпилъ, И. Пастуховъ, Н. Дуковъ, Г. Димитровъ, Ст. Балкански, Д-ръ П. Стояновъ и Д-ръ Карамихайловъ. Въ събранието на настоятелството на 26-й Януарий установи се настоятелството така:

Прѣдседателъ: Х. Шкорпилъ

Подпрѣдседателъ: Д-ръ П. Стояновъ

Дѣловодителъ: И. Пастуховъ

Касиеръ: Н. Дуковъ.

Съвѣтници: К. Шкорпилъ, Г. Димитровъ, Ст. Балкански и Д-ръ Карамихайловъ.

Рѣши се щото съвѣтниците да съставляватъ техническа комисиия подъ прѣдседателството на К. Шкорпилъ. Комисията да се грижи за нарежданието на музея, правение разкопки и

купуване старини. Рѣши се още да се увеличи комисията и съ други членове на дружеството. За такива се избраха въ заседание на 3-й Февруарий г-да Д-ръ Б. Ганчевъ и Д. Андрѣевъ.

Дружеството е държало прѣзъ годината 7 събрания на настоятелството и 5 извънредни събрания на членоветѣ. Въ послѣднитѣ сж били държани слѣднитѣ реферати :

1) На 21-й Януарий държа Х. Шкорпилъ рефератъ „за открититѣ гробове въ градината на дѣвическата гимназия“.

2) На 4-й Мартъ — Х. Шкорпилъ за „Омортаговитѣ надписи“.

3) На 23-й Мартъ — Х. Шкорпилъ за „подаренитѣ на музея старини“.

4) На 11-й Юний — Х. Шкорпилъ за „наредбата на сбиркитѣ въ варненския музей“.

с) Отъ 1-й Януарий 1907 год. до свикванието на общото годишно събрание.

Въ заседанието на настоятелството на 18-й Януарий (прот. № 8) рѣши се да се печата отчетътъ (въ 1000 екземпляри съ картинка на музея). Въ сжщото заседание се избраха за членове-настоятели, които да се грижатъ за събиране членски вноски, слѣднитѣ господа: 1) Ченко Йордановъ, търговецъ въ Добричъ и 2) К. Поповъ, общински секретаръ въ Каварна.

Въ заседанието на 15-й Февруарий (прот. № 9) рѣши се да се почака съ свикванието на общото годишно събрание слѣдъ напечатванието на отчета. Печатанието се забави по причина на печатарската стачка. Въ сжщото заседание се избра една комисия отъ К. Шкорпилъ и Д. Андрѣевъ, която да влѣзе въ споразумѣние за отпразднуванието на хилядогодишнината отъ смъртѣта на Бориса (на 2-й Май 1907 г.) съ Софийската комисия, Варненския градски съвѣтъ и Шуменското археологическо дружество. Въ сжщото заседание се рѣши, да се държатъ публични сказки въ Варна Провадия, Добричъ, Балчикъ и Каварна. Прѣдседателътъ държа сказка въ заседанието на 2-й Февруарий за „първата българска столица Абоба-Плиска“. — Сжща сказка той държа на г-да офицеритѣ въ офицерския клубъ (на 7-й и 17-й Февруарий).

Разни.

Написа председателя.

1. Разкопки.

Дружеството е прѣдприело въ 1906 г двѣ разкопки, отъ които едната въ двора на дѣвическата гимназия, а другата въ „Абтаатското кале“ (въ Добричско).

А.

Въ гимназиалния дворъ се откриха два гроба между южната порта на оградата и главната порта на гимназията. Гробоветъ се намѣриха на 1.25 м. дълбочина.

Оситъ имъ били паралелни, съ почти източно направление (82° СИ); двата гроба сж били отдалечени единъ отъ другъ само 0.33 м. Източния гробъ е билъ вече отварянъ прѣди много години, при прокарване на единъ водопроводъ, на който тръбитъ се намѣриха до самия гробъ. Западния гробъ бѣше запазенъ; той има видъ на стайчка и е билъ съставенъ отъ четири отвѣсни плочи, покрити отгоръ съ двѣ плочи. Вятрѣшността на гроба била 1.98 м. дълга, 1.06 м, широка и 0.83 м. висока. Отвѣснитѣ плочи сж били забити въ здрава жълта прѣстъ. Дългитѣ плочи сж по крайщата издълбани съ плитки изрѣзи, въ които сж били закрѣпени страничнитѣ малки плочи. Покривнитѣ плочи иматъ дължина 1.24 и 1.15 м. Междинитѣ между всичкитѣ плочи сж били измазани съ варовитъ хурусанъ.

На дъното на гроба, върху здрава земя сж лежали два скелета, на които главитѣ сж били положени на западната страна. До лѣвата ржка на дѣсния скелетъ се намѣри прѣстенъ, а до лѣвата ржка на дѣсния скелетъ три мѣдни монети. До краката на двата скелета бѣха положени двѣ прѣстени кандилчета, двѣ стъклени шишенца (съ тѣсно и дълго гърло), едно мѣдно ибриче и стѣргало. Отъ двѣтѣ страни на скелетитѣ се намѣриха желѣзни пирони, които произлизатъ, види се, отъ ковчези.

Прѣстенътъ е направенъ отъ простъ металъ (сплавъ отъ олово и калай) съ една тънка златна пластинка, залѣпена на прѣдната страна на прѣстена. Върху пластинката, личи надписъ: (Т)еод(оръ О)дес(осъ) т. е. Теодоръ(?) отъ Варна.

Монетитѣ сж римски отъ врѣмето на императора Антонина, който царувалъ прѣди 1700 г. Монетитѣ сж били сѣчени въ Варна ; тѣ иматъ надписъ Одисеитонъ (т. е. Варна).

Стъргалото (Strigilus) е направено отъ бронзъ (жълта мѣдь) и има видъ на сърпъ. Извѣстно е, че подобни стъргала сж били употрѣблявани въ старо врѣме отъ атлети (пехливани) за очистване на кожата отъ пота. Атлетътъ държалъ стъргалото съ една ржка, стъргалъ си кожата и слѣдъ това очиствалъ съ палеца на другата ржка вътрешната вдлбната частъ на стъргалото, въ която се е набралъ пота и праха.

По намѣренитѣ прѣдмети правиме заключение, че въ гроба билъ погребенъ прѣди 1700 г. атлетъ, на име Теодоръ който билъ награденъ отъ града Одесосъ (т. е. Варна) съ прѣстена.

В.

На пжтя, който съединявалъ римския градъ Noviodunum (сега Исакча) въ румжнската Добруджа съ Марцианополъ (сега рѣка-Девна) главенъ градъ на римската провинция долна Мизия, се намиралъ забѣлежителенъ градъ Abrittus, сега наричанъ *Абтаатско* кале или Добринъ-кале. Градътъ се намира въ околността на с. с. Деведжикъой и Абтаатъ (Добричско) не далечъ отъ румжнската граница. Отъ града излизали пжтища за Силистра, Манкалия, Варна и Никюпъ. Abrittus е извѣстенъ съ смъртта на римския императоръ Деций който билъ тука убитъ въ 251 г. въ нещастното сражение съ Готитѣ. Въ града се споменува Семпрониова площадъ (forum Sempronii).

Археологическото дружество, въ засѣданието на настоятелството на 23-й юний рѣши, още тази година да се тури начало на систематични разкопки на римския градъ който ще се продължаватъ прѣзъ идущитѣ години. Разкопкитѣ ще се ржководятъ отъ К. Шкорпилъ и Д-ръ Б. Ганчевъ. Разкопкитѣ се почнаха на 20-й августъ и продължаваха 20 деня. Къмъ ржководителитѣ се присѣдини дописния членъ Ст. Крайчевъ. Чрѣзъ разкопкитѣ се откриха двѣ голѣми постройки, а именно една *черква* и една *базилика*; освѣнъ това сж намѣрени монети, сждове, орждия, оржжия, архитектурни камъни и др. — Черквата е разположена близу до югозападната порта на градската крѣпост. Осѣта ѝ сочи точно къмъ изтокъ (70° СИ). Черковната основа има видъ на правоъгълникъ (съ 16 м. широчина и 24·5 м. дължина) съ една абсида въ срѣдата на източната страна. Абсидата е отвжтрѣ

кръгла (съ диаметръ 5·8 м.), а отвънъ полигонална (съ петъ страни). Прѣдверието на черквата (нартикътъ) е раздѣлено симетрично къмъ осѣта на черквата на три части. Черквата е била раздѣлена съ два реда стълбове на три части (наоса), отъ които срѣдната има 6—7 м. ширина а страничнитъ по 3 м. Отъ стълбоветъ сж били намѣрени само парчета на бази и акантови капители. Само срѣдната частъ имала абсида; странични части се завършвали къмъ изтокъ съ стѣни които имало входи (врати) които сж били отпослѣ зазидани. Олтарната частъ е зазидвала и една частъ прѣдъ абсидата (5·9 м. $\times$ 4·4 м), която е била заградена съ балюстрада и постлана съ мозаика отъ дребни разноцвѣтни камъчета. Въ срѣдата на срѣдната частъ (наосъ) имало кръглестъ амвонъ съ стълби отъ двѣтъ му страни (източна и западна). Основитъ на амвона и на стълбитъ сж съградени отъ голѣми камъни и приличатъ по формата си на буквата „Ф“. Прѣдполагаме, че откритата черква произлиза отъ врѣмето на Константинъ Великий

Базиликата *) се намира въ срѣдата на града до главната улица (via principalis); която съединявала двѣтъ главни градски порти (южната съ сѣверната). Тя има форма на правоъгълникъ дълъгъ 100 м., широкъ 18 м.; той е продълженъ къмъ сѣвероизтокъ. Базиликата е раздѣлена въ срѣдата съ единъ коридоръ (широкъ 4·8 м.), който минава прѣзъ цѣлата ѝ ширина, на двѣ зали.

Залата е вжтрѣ 45·5 м. дълга и 15·5 м широка; тя е била раздѣлена съ два реда стълбове на три отдѣления (наоси) които имали ширина по 4·3 м. Въ западния зидъ на базиликата е имало три входа: единъ отъ тѣхъ съ ширина 2·9 м. а други два въ всѣка зала (съ ширина 1·8 м) Тѣзи входи сж симетрично положени къмъ срѣдния входъ (на расстояние 28 м. отъ него). Други входи (широки 2·45 м) е имало отъ срѣдния коридоръ въ залитъ (въ срѣдата на дългитъ му страни). Зидоветъ на зданието сж 1·18 м. дебели и сж снабдени по надлъжнитъ зидове съ полупиластри (contra forsa); тѣ сж 0·9 м. широки и отдалечени единъ отъ другъ 4 м. — На запад-

*) Подъ название „базлика“ се разбира въ римско врѣме обществена сграда която служила за сѣдебни и търговски цѣли.

ния зидъ е имало 20 такива полупиластри — Отъ цѣлата базилика сж разчистени при разкопката слѣднитѣ части: периферния зидъ, почти цѣлия срѣденъ коридоръ (съ входоветѣ въ залитѣ), сѣверния входъ, сѣверозападната частъ на южния входъ и частъ отъ основнитѣ зидове на аркадитѣ. Отъ послѣднитѣ зидове се разбира, че разкопанитѣ остатъци на базиликата принадлежатъ къмъ долния етажъ, който е служилъ, види се, за складъ. Въ източната страна на открития етажъ не сж намѣрени никакви входове; този зидъ е билъ засипанъ съ по-високия източенъ теренъ на стария градъ. Западната страна на етажа е отворена

Горния етажъ е вече напълно унищоженъ; той е ималъ входове отъ източната страна а къмъ западъ е имало, види се, само прозорци. Колонитѣ (стълбоветѣ) на базиликата сж били направени отъ варовникъ; тѣ стояли върху кубически подложки, които сж били снабдени съ прости корнизи и бази (основи) отъ сжщия материалъ. Отъ колонитѣ сж намѣрени части отъ стволонетѣ съ прости и тънки подушки, части отъ подложкитѣ и една частъ отъ йонически капитель (главица).

Базиликата е била покрита съ плоски и голѣми керемиди; на нѣкои отъ тѣхъ има фабриченъ знакъ М. Подобенъ знакъ е билъ намѣренъ въ първата българска столица Абоба-Плиска.

Зидоветѣ на базиликата сж строени отъ работени паралелопипедови камъни (квадри), широки отъ 0·25 до 0·50 м. и слагани въ хоризонтални правилни пластове, високи отъ 0·19 до 0·35 м. Основата е строена отъ дребни камъни.

Базиликата произхожда, отъ римско врѣме; тя е по размѣритѣ и постройката сходна съ базиликата отъ врѣмето на Траяна, която е била открита въ римския градъ *Trophaeum Traiani* (т. е. трофей на Траяна). Този градъ се намира между *Abritus* и желѣзницата, която свързва Черна-вода на Дунава съ г. Кюстендже. Близко до него се намиралъ любопитенъ паметникъ, наричанъ Адамъ-клисе (т. е. човѣшка черква) съ многобройни плочи, върху които има изобразени варварски войници и др. Нѣма съмнение, че паметникътъ (трофей) билъ издигнатъ отъ Траяна въ честъ на побѣдата му надъ варварскитѣ народи. Споредъ трофея близкия градъ се наричалъ „трофей на Траяна“.

За да не бждатъ задигнати камъни отъ откритиѣ постройки въ Абтаатското кале дружеството помоли бригадния командиръ М. Вълковъ да тури развалинитъ подъ надзоръ на пограничната военна стража Г-нъ командиръ удовлетвори молбата.

2. Паметникъ на полесражението въ 1444 год.

Въ 1444 г. е направенъ до г. Варна послѣдния опитъ на западното християнство за изпъждане на Турцитъ отъ България. Опитътъ обаче несполучилъ. Християнскитъ войски сж били разбити и прѣдводителътъ имъ поляшки и маджарски кралъ Владиславъ III-й е билъ убитъ. Турцитъ още въ 1444 г. сж поставили на полесражението единъ паметникъ.

Въ Кримската война, билъ поставенъ паметникъ отъ поляшката дивизия, която била командувана отъ графа Замойски; този паметникъ ималъ поляшки и латински надписъ : „на кралъ Владиславъ III Ягелонски и на поляшкитъ рицари паднали до Варна на 10 ноемврий 1444 г.“ Този паметникъ е билъ поставенъ на една отъ двѣтъ високи могили, нарѣчени „Мешели-Тепе“ които се намиратъ на разстояние 5 килом. отъ града, край Добричския пжтъ. Още прѣзъ 1854 г. паметникътъ е билъ унищоженъ отъ Варненскитъ гагаузи.

На освободената България се налага сега свещенъ дългъ да ознаменува полесражението съ единъ паметникъ. Инициатива за туй зима Варненското археологическо дружество. Дружеството има за сега скромненъ фондъ за дигане паметника. На 15 и 30 Декемврий 1906 г. дружеството се е обърнало съ писма подъ № 338 — 370, 397 и 398 до редакциитъ на поляшкитъ вѣстници: Дзиеникъ-Полски (Лвовъ), Нова-реформа (г. Краковъ), Тигодникъ Илюстровани (г. Варшава), Дзиеникъ Берлински (г. Берлинъ) и Оредовникъ (г. Познанъ) съ позивъ за с. бирание помощи отъ австрийскитъ, рускитъ и германскитъ поляци

Паричнитъ помощи ще бждатъ публикувани въ Държавния вѣстникъ.

3. Гроба на кралъ Владиславъ.

Извѣстно е, че въ сражението до Варна въ 1444 г. билъ убитъ Владиславъ и че главата му била натикната на едно копие и носена изъ турския лагеръ. Кралската глава била послѣ потопена въ врѣлъ медъ и изпроводена като трофей въ г. Бруса. Безглавия трупъ билъ, споредъ съврѣменика на сражението германски поетъ М. Бекеймъ погребенъ въ една малка гръцка черквица (параклисъ) въ г. Варна. При погребението присѣтствували нѣколко християнски войници и Гърци. Въ гр. Варна има два стари параклиса, а именно: 1) св. Георги (до римската кула) и 2) св. Параскева. Възможно е, че кралския трупъ е билъ погребенъ въ единъ отъ двата параклиса.

Мнѣние, че кралския трупъ билъ погребенъ въ една отъ двѣтъ могили „Мешели-Тепе“ (до 5 километръ край Добричския пжтъ), на едната отъ които Поляцитѣ дигнали паметникъ (въ 1854 г.) не ще да е вѣрно, защото поменатитѣ могили сж по наше мнѣние, тракийски гробници. Въ околността на могилитѣ откъмъ селото Пашакъой, се намиратъ слѣди отъ голѣмо тракийско селище съ нѣколко малки и голѣми могили (до аязмата и до Отоновата градина) Надъ с. Пашакъой на върха Гебе-меше е било тракийско светилище; тукъ изкопаватъ мраморни плочки съ изображение на „тракийски конници“ и монети на гр. Марцианополъ.

4. Гърсене на потъналитѣ войници въ Девненското езеро (отъ 1444 год.).

Извѣстно е, че въ сражението при Варна въ 1444 г., частъ отъ християнското дѣсно крило на чело съ Велико-Варадинския и Ерлавския епископи, се нахвърлило при прѣслѣдванието му отъ турцитѣ въ езерото, гдѣто е потънало. — Консулъ Вретосъ въ своето описание на България, издадено на френски въ 1856 г., пише така: „слѣдъ сражението въ 1444 г. сж били нахвърлени отъ турцитѣ десетъ хиляди мъртви трупа (християнски) въ езерото. Рибаритѣ намиратъ сега, при ловение риба, парчета отъ емайлирани бронз и шлемове“.

Археологическото дружество се интересува за изгиналитѣ войници и се е отнесло на 3-й Февруарий (№ 14) до на-

чалниия на флотата за отпущание на едно катерче, съ помощта на което да се дири въ езерото (съ куки или съ водолазъ) — За да бжде дружеството по-добрѣ освѣтлено върху мѣстността на сражението, което е станало нѣкъдѣ на западъ отъ гр. Варна, то се отнесе съ писмо отъ 27-й Юлий (подъ № 183) до бригадниия командиръ съ молба да се произнесе върху нея офицерска комисиия, въ която да влѣзнатъ и членовѣтъ-офицери на дружеството. При молбата е приложена нѣмската брошурка на генералъ-майора Келеръ (за сражението до Варна). Комисиията има да се произнесе върху два въпроса: 1) кое мѣсто на западъ отговаря на сражението и

2) на кое мѣсто е могла да се нахвърли християнската войска въ езерото.

Споредъ отговора дружеството ще се разпoredи на кое мѣсто въ езерото да се пусне катерчето. Комисиията не е изказала още своето мнѣние.

Дружеството се надѣва, че при прокопаванието на канала (между морето и езерото) ще могатъ да се намѣратъ скелети на християнскитѣ рицари.

Археологическото дружество, слѣдъ като ще събере още нѣкои свѣдения за сражението и слѣдъ като ще направи нѣкои разкопки, ще издаде описанието на Варненското сражение въ 1444 год.

5. Сабля отъ сражението въ 1444 год.

Селско-общинското управление въ с. Аджемлеръ ни съобщава слѣдното: „въ околността на нашето село била намѣрена отъ дядо Илия една старовръмска сабля; тя била прѣдана въ нашето управление. Два-три деня слѣдъ намѣрванieto ѝ, дойде брата на прѣдприемача Н Станковъ именуемъ Миланъ. Той дойде съ велосипедъ отъ Варна, слезе прѣдъ общинското управление и заяви, че бившиия окръженъ управителъ го изпраща да вземе саблята, за да я прѣгледа и изпрати въ музея. Управлението му прѣдаде саблята“. И така саблята е била зета съ *измама*, защото бившиия окръженъ управителъ Г. Ивановъ ни заяви, че не е изпращалъ Милана да земе саблята.

Саблята била около 1.60 м. дълга, отъ двѣтъ страни остра и имала на края на дръжката една топка (съ диаметръ около 10 см.). Саблята произлиза отъ срѣднитѣ вѣкове, а именно отъ Варненското сражение въ 1444 г.; тя принадлежала на нѣкой християнски войникъ, който слѣдъ нещастното сражение бѣгълъ отъ полесражението и е билъ, види се, настигнатъ отъ турци и убитъ. Саблята била намѣрена въ мѣстността Параджикъ (между с. Русларъ и Баиръ-Баши).

Саблята трѣбвало да се запази за Варненския музей, защото произлиза отъ сражението, съ което се е прочула Варна въ цѣлия свѣтъ.

Както се научаваме, саблята била прѣдадена отъ Н. Станковъ на Народния музей въ София срѣщу едно възнаграждение отъ сто лева.

6. Планъ на старовръмския градъ Варна.

За да може съ врѣме да се състави планътъ на Варна, както е била тя въ римско, византийско, старобългарско и турско врѣмена трѣбва да се сниматъ на плана всички стари постройки (крѣпостни зидове, и др.), които се откриватъ при копане основитѣ на новостроящи се кѣщи.

Прѣзъ 1906 г. сж били снети слѣднитѣ три плана (скици) благодарение на нашитѣ членове Г-да Ст. Балкански, техникъ (двѣ скици) и П. Петковъ инженеръ-архитектъ (една):

1) Основи на старата крѣпостъ, открити при построяване зданието на Н. Д. Лабаковъ (площадъ Мусала).

2) Основи на старата крѣпостъ, открити при копане основитѣ на кѣщата на Ф. Крадиконче (Мусала)

3) Стари основи на нѣкаква сграда и една гробница, открити при копане основитѣ на кѣщата на К. С. Тосбѣйкянъ (улица Витрасова № 79).

Г-нъ Н. Радевъ прѣгледа избата на аджемското кафене, гдѣто се помѣщава сега сладкарницата В.-Търново (площадъ Мусала) и намѣри, че тамъ е имало едно врѣме старъ зидъ съ направление къмъ кѣщата на Крадиконче.

7. Стара Варна.

За този отдѣлъ музея събира картини и фотографии на:
1) стари изгледи на г. Варна. 2) старовръмски постройки и 3)

старовръмски къщи и живописни кътове изъ старата частъ на града.

Музея притъжава вече нѣколко изгледа а именно : 1) Варна въ 1828 г. (гледана отъ сѣверната и южната страни). 2) Варненското пристанище въ Кримската война. 3) Варна прѣди 40 години ; този изгледъ прѣдставлява града откъмъ южната страна (фотографията е дълга около 4 метра). Отъ постройките, които сж вече съборени, музея има фотографии на : 1) старитѣ казарми, които се намирали между дѣвическата гимназия и съборната черква. Тѣзи казарми сж били съградени въ 1834 г. (въ 1250 г. отъ Египта); надъ главнитѣ имъ врата билъ слѣдний надписъ : „храбрый Махмудъ-ханъ, царь на морето и на сушата, подобенъ на царя Александра и др. (Сравни Варненски общински вѣстникъ 1889, брой 18 -19) 2) на стария съборенъ вече мостъ „Ташъ-кепри“. Отъ него имаме въ музея единъ турски надписъ, който гласи : „въ 1758 г. сполетѣ моста божие нещастие (наводнение). Населението положи своитѣ старания при градението му. 3) на укрѣплението Кадъръ-боба (до старата гара). Надъ вратитѣ имало турски надписъ : „богъ да подари хилядо годишенъ животъ на Махмудъ-ханъ, който направи Варна всесилна“ 4) на барутъ-хане и др.

Дружеството има намѣрение да фотографира нѣкои живописни кътове съ старовръмски къщи изъ старата частъ на града.

Единъ отъ най-живописнитѣ кътове на стара Варна се намира до „Богданъ-чешме“, между черквата св. Атанасъ и италианското консулато (Асарето). Чушмата била нарѣчена както казватъ, по името на молдованския князь „Богданъ-бей“, който прѣди 200—300 год. минжвалъ прѣзъ Варна и оставилъ пари за направата на чешмата. Молдавия е била наричана Богданско; Турцитѣ я наричали Богданъ или Кара-Богданъ. Молдавия е била управлявана въ XIV—XVI вѣкъ отъ князѣе, на име Богданъ.

На чушмата има два гръцки надписа ; отъ тѣхъ единъ е много старъ, а другия сравнително новъ. Първия е написанъ съ черковно византийски букви; той не се чете защото е замазанъ. Археологическото дружество ще поиска отъ общинското управление да позволи изважданието на надписътъ и

прибирането му въ музея. Втория надписъ потвърждава, че чушмата била построена отъ молдованския князь Василий (а не Богданъ) прѣди около 300 год. и че тя била поправена въ 1840 г. отъ Георги Гикасъ. Извѣстно е, че Гикасъ (Гика) билъ провъзгласенъ за молдавския князь въ 1849 год. Надписътъ гласи :

*„О! чужденецъ или тужемецъ, що гледашъ и се чудишъ?
Два вѣка по-напрѣдъ Василий, князь на цѣла Молдовлахия
отъ тукъ минавайки
отъ основи ме е построилъ съ щедри разности.
А сега много славний молдовански
князь Георги Гикасъ
нѣколко часа е встѣпилъ въ страната
и като е прострялъ рѣка на полезна парична помощъ
стана вече виновникъ на прѣкрасна поправка.
Ций, прочее, бистра вода отъ отлично качество.
Въ г. Варна прѣзъ спасителевата година 1840
(Прѣведено отъ Г. Димитровъ).*

Молтке въ своето съчинение за руско-турската война отбѣлезва на една карта, че близо до новитѣ флотски казарми имало въ 1837 г. единъ паметникъ (Grabmal). — Умоляватъ се гражданитѣ ако знаятъ нѣщо за този паметникъ да съобщатъ на археологическото дружество.

8. Римска кула въ Варна.

Близу до черквата св. Георги се намира единъ старовѣрмски зидъ, който е извѣстенъ подъ название „куле или римска кула“. Близу до него се намира едно мѣсто нарѣчено „кале мегданъ“. Нѣма съмнение, че кулата е частъ отъ най-старата Варненска крѣпость (акрополь). — Подъ кулата има подземия които служатъ сега за нужници на съседнитѣ кѣщи. Европейски пътешественици като говорятъ за кулата възмущаватъ се отъ омръсяването ѝ.

Градско общинското управление е длъжно да запрѣти това и да се погрижи за очистването на подземията, за да могатъ тѣ да станатъ достъпни на интересующата се публика. Освѣнъ това управлението трѣбва да обмисли въпросътъ за

отчуждаване на съседните къщи и за направата на една градина около поменатата старина.

9. Подземия въ Варна.

Изъ града се срѣщатъ подземия, а особено въ старата частъ на града. Едно таково се намира въ зданието на бившето гръцко училище, въ двора на черквата св. Атанасъ. Отъ подземиеото сочатъ разклонения въ разни посоки. — Други подземия излизатъ отъ „римската кула“; едно отъ тѣхъ сочи както казватъ къмъ морето, а друго къмъ Барутъ-хане. Едно подземие излиза на морския брѣзъ срѣщу вълнолома (то е около $\frac{1}{2}$ м широко и 1 м. високо). Други подземия казватъ че има въ арменската махала.

Край сѣверния зидъ на Варненската крѣпостъ има подземия до Асарето, къщата на Лефтерова, гдѣто е търговското училище, и др. Съ изучението на Лефтеровото подземие е натоваренъ отъ дружеството Г-нъ Н. Радевъ. Изъ населението се говори, че отъ Николаевия връхъ (Турна-тепе) водило ужъ едно подземие, което излизало до черквата св. Никола. Казватъ, че прѣзъ него сж сполучили Руситѣ да навлезнатъ въ града, при обсадата въ 1828 г.

Едно подземие било намѣрено въ къщата на Варненския мюфтия (крива улица № 12, старъ 450); това подземие има ширина и височина половинъ метръ. То е сводесто и е направено отъ голѣми тухли (40×40 см); направлението му е къмъ рибния пазаръ.

Варненскитѣ подземия сж служили, види се, за разни цѣли. Еднитѣ отъ тѣхъ сж канали на римския водопроводъ съ граденъ прѣди 1700 г. Главниятъ му резервуаръ се намиралъ види се съ арменската махала, гдѣто въ къщата на Х. Харакекъ-Оглу е билъ намѣренъ въ 1851 г. единъ камѣкъ съ надписъ, въ които се говори за построяването на римския водопроводъ. — Другитѣ варненски подземия сж служили, види се, за скришници и за военни цѣли

Варненскитѣ граждани се умоляватъ да съобщатъ на дружеството, ако знаятъ нѣщо за други подземия въ града.

10. Стари гробове и гробници въ Варна.

При копане основи за разни постройки сж били намѣрени петъ вида стари гробове. Първий видъ се състои отъ корубести керемиди, поставени стрѣховидно. Керемидитѣ биватъ отъ 60—70 см дълги и 40 см. широки. Този видъ гробове се срѣща доста често. Вторий видъ се състои отъ нѣколко плочи въ видъ на стаичка; такива гробове сж били намѣрени въ двора на дѣвическата гимназия. Третий видъ е зиданъ отъ тухли или дѣлани камъни и има отгорѣ кржглестъ или цилиндрически сводъ. Този видъ гробове е билъ намѣренъ до окржжното управление и др. Четвъртий видъ се състои отъ гробъ (съ сводъ) и прѣдгробие въ видъ на коридоръ. Този видъ е билъ намѣренъ въ двора на дѣвическата гимназия. Петий видъ гробове има видъ на камънно корито съ капакъ отгорѣ (тъй нареченъ саркофагъ). Такива гробове сж били намѣрени въ петия участъкъ. Нѣкои гробове сж обозначени отгорѣ съ надгробенъ камъкъ или съ могиленъ насипъ. Надгробни камъни сж били намѣрени въ IV участъкъ (4 линия) и др.; тѣ иматъ разни изображения (погребална вечеря, конници и др.) и сж снабдени съ надписъ. Съ могиленъ насипъ билъ покритъ гробътъ (съ коридорътъ) въ двора на гимназията.*) Подобни могилни насипи има до памучната фабрика, въ турскитѣ гробища, край Добричския пжтъ, край стария пжтъ за Балчикъ (до лозята) и край новия Балчийски пжтъ (до VI полицейски участъкъ). Въ открититѣ гробове сж били намѣрени разни старини като монети, прѣстени, фигурки (въ приморската градина и др.), стъклени и глинени сждове, кандилчета и др. Въ музея има особенъ долапъ за гробнитѣ находки въ Варна, подарени отъ г-да П. Богоевъ, Д. Костакевъ, А. Новакъ, К. С. Тосбайкянъ, Шкорпилъ, Л. Терзиянъ и др.

*) Могилата се наричала Ешилъ-Тепе (т. е. зелена могила). На нея сж ставали въ турско врѣме съдебни засѣдания. Впловния, ако е билъ християнинъ, билъ наказванъ съ бой, а ако е билъ турчинъ — той билъ извращанъ да работи по шосета (съобщено отъ Кр. Мирски).

11. „Варна до Одесосъ“.

Старото име на гр. Варна—Одесосъ се срѣща за послѣденъ пжтъ у Теофилакта Симоката, който говори за похода на полководецъ Петъръ, братъ на византийския императоръ Маврикий, противъ Славянитъ (въ 596 г.) — Името Варна се срѣща у византийскитъ списатели Теофанъ и Никифоръ; тѣ говорятъ, че старитъ Българи сж дошли до тѣй нарѣчената „Варна до Одесосъ“ (въ 678 г.). Споредъ това се вижда че името Варна принадлежало на нѣкоя мѣстность въ околността на Варна. Това име е означавало види се Девненското езеро (т. е. разширеното корито на Провадийската рѣка). Императоръ Константинъ Багренородни (въ X вѣкъ) говори за „рѣка *Варнасъ*“. Въ похода на руския князь Игоръ къмъ Цариградъ (въ 941 г.) той стигналъ къмъ рѣка *Варна* и послѣ къмъ р. *Дичина* (т. е. Тича или Камчия).

Името „Варнасъ“ е по наше мнѣние тракийско. Окончание „асъ“ се срѣща у рѣкитъ съ тракийско название (напр. Алутасъ, Артанасъ, Тирасъ и др.). Въ околността на Варна се намиратъ слѣди отъ двѣ голѣми тракийски селища, отъ които едното е било разположено до с. Галата (съ могилна група Бешъ-Тепе) а другото близу до брѣговетъ на Девненското езеро въ околността на с. Пашакьой.

Кр. Мирски изказва мнѣние, че между седемтѣхъ славянски племена, които Аспарухъ заварилъ между Стара Планина и Дунава, се намирали *Варнови*. Тѣ сж живѣли по напрѣдъ край Балтийското море и принадлежали къмъ голѣмото славянско племе Бодричи. Споменъ на Варнови се е запазилъ види се въ названието на рѣката „*Варновъ*“ (въ сѣверна Германия) Рѣката се влива въ Балтийското море до градецътъ *Варнемюнде*.

12. Монети на градове въ Варненския окръгъ.

Въ нумизматическата сбирка на нашия музей се намиратъ 24 монети на гр. Одесосъ (Варна). Тѣ сж два вида, а именно автономни и римски императорски. Първитъ сж били сечени още прѣди Р. Хр., а другитъ — когато Римлянитъ завладѣли тукашнитъ страни.

Въ римско врѣме монетитѣ сж били сечени отъ врѣмето на императора Адрина чакъ до Гордиана. Нашия музей нѣма още сръбърнитѣ монети на гр. Одесосъ въ които се чете името на „*големия боѣ Кирса*“ или „*Дързелатесъ*“.

Освѣтъ Варненскитѣ монети въ музея има 34 монети на гр. Марцианополъ (рѣка Девна) и на гр. Дионизополъ (Балчикъ).

Дружеството се стреми да подпълни сбирката съ всичкитѣ видове монети на поменатитѣ три града.

Гражданитѣ на Варненския окръгъ се умоляватъ да подарятъ на Варненския окръженъ музей сръбърни и пиринчени монети съ надписи: *Одеситонъ* или *Дионизополеитонъ* или *Марцианополитонъ*.

13. Руско-турскиитѣ войни въ 1773, 1810 и 1828—29 г.

Варненската крѣпость играла важна роль въ войнитѣ между Русия и Турция, защото чрѣзъ прѣвзимането ѝ се е отварялъ на Руситѣ пътътъ прѣзъ Балкана къмъ Цариградъ.

Въ 1773 г. фелдмаршалъ графъ Румянцевъ изпратилъ къмъ Варна отряда на генерала Унгерна съ 30 хиляди войска; той е нападналъ крѣпостта нѣ е билъ принуденъ да се оттегли като е изгубилъ шестъ топа. Изъ народа се говори че Руситѣ навлезли въ града прѣзъ „Войвода-капусу“, нѣ че слѣдъ нѣколко часа тѣ напуснали града

Прѣзъ идущата година е станало сражение до с. Везиръ Козлуджа (Варненско); въ него билъ разбитъ 40 хилядниятъ турски отрядъ отъ съединенитѣ отряди на Суворова и Каменски. Отъ това сражение произлиза, види се, печатътъ който притѣжава Пасхо Николовъ въ с. В. Козлуджа. Печатътъ е пиринченъ; по сръдата му личи конникъ (св. Георги) и до него сърдце пробито съ двѣ стрѣли; надъ конника букви Д. и С. Подъ него топъ и три ордена. Отъ двѣтъ страни на конника военни знамена. Нѣма съмнѣние, че печатътъ принадлежалъ на нѣкоѣ руски офицеръ, който притѣжавалъ Георгиевски кръстъ. Дружеството моли г-на П. Николова да подари печатътъ на Варненския музей; той отговори чрезъ общинското управление, че самъ щѣлъ да го прѣдаде на музей.

Въ 1823 г. Варна е била прѣвзета отъ Руситѣ, слѣдъ тримѣсечната обсада, въ присѣдствието на самия руски царъ

Николай I-й. Прѣзъ врѣмето на обсадата Руситѣ сж грѣмнали 50 хиляди пжти съ топове; зарадъ това на всѣкждъ изъ града се срѣщатъ гюлета, отъ които музея събра разни видове.

За обсадата и за прѣвзиманието на Варна въ 1828 г. музея притѣжава 8 интересни картини, а именно: 1) похода на рускитѣ войници близу до Балчикъ. 2) изгледа на Варна отъ къмъ Галата (съ южния зидъ на укрѣплението). 3) изгледа на Варна откъмъ сѣверъ. До една палатка се гледа царь Николай I. и великия князь Михаилъ. Извѣстно е, че Николай отпѣтувалъ на 14-й септемврий отъ Одеса и че по причина на ужасна буря се е върналъ подиръ 5 ления назадъ. Отъ Одеса той е отпѣтувалъ по суша и стигналъ до *Каварна* гдѣто е направилъ смотъръ на войницитѣ, които послѣ се отправили къмъ Варна. Царьтъ се установилъ на адмиралския корабъ „Парижъ“; отъ тамъ той излизалъ на суша, а особено се е качвалъ на високата могила „Турна-тепе“ (т. е. връхъ на жерави) за да наблюдава обсадата на Варна. Турското название на могилата трѣбва да се прѣименува въ споменъ на царя на „Николаевъ връхъ“. Притежателятъ на най-горнитѣ лозя на Турна-тепе г-нъ А. Величковъ намѣрилъ тамъ при копание нѣколко подземия, обградени съ грамадни греди. Тѣзи подземия сж служили за скрищница на барутъ въ 1828 г. — Въ кримската война имало тука табия съ зидана щерна (за вода). 4) Турцитѣ сж излѣзли на 5-й Августъ вѣнъ отъ градътъ и нападнали Руситѣ. Нападението е станало между приморската градина и Асарето. 5) Молебеньтъ на Руситѣ слѣдъ прѣвзимането на града. Отъ лѣвата страна се вижда могилата Турна-тепе и расположението на руската флота. 6) Капуданъ паша напуца градътъ съ 300 Турци. 7 и 8) влизането на Руситѣ въ града откъмъ сѣверо-източния жгълъ на крѣпостъта, гдѣто е сега зданието на Асарето.

Варненската крѣпостъ се е състояла въ 1828 г. отъ вѣншна и отъ вѣтрешна часть. Втората имала 12 четверожгълни кули и обвзимала цѣлия кварталъ между Прѣславската, Солунската, Бѣла и Житна улици (I участъкъ).

Въ югозападния жгълъ на тази крѣпостъ се е намирало друго укрѣпление (цитадель), което е запазено още сега; то

е „барутъ-хане“ съ три кули (откъмъ Прѣславската улица). Външната частъ на вътрѣшното укрѣпление (ичъ-кале) било срутено слѣдъ войната въ 1830 год. (съгласно Одринския миръ). Съ оттегляването на Руситѣ цѣлото християнско население на града, съ изключение на 7 фамилии, е заминало за Русия. Когато се върнало населението отъ Русия Варненския паша е раздалъ на него мѣстата на срутената крѣпость (ичъ-кале).

Въ 1829 г. е станало сражение до с. Ахъркьой (близу до с. Ески-Арнаутларъ) въ Провадийско, въ което е билъ унищоженъ почти цѣлий руски полкъ (Охоцки). При всичко че Руситѣ имали голѣми загуби, все пакъ сполучили да отблъснатъ Турцитѣ къмъ Шуменъ. Сражението е станало на едно възвишение, нарѣчено „съртъ-табия“. Отъ тука музея притѣжава малки гюлета (съ диаметръ около 3 см.). Подобни гюлета се намиратъ въ мѣрата на с. Казакъ-дере (Варненско). Въ околността на с. Хаджи-Синанларъ (Варненско) намиратъ, както казватъ, крилца отъ мѣдъ (епулетѣ?) До поменатото село е станало въ 1823 г. сражение между Турцитѣ и Руситѣ (Егерски полкъ); Руситѣ изгубили нѣколко офицера и 450 войника.

За допълнението на музейната сбирка съ спомени отъ руско-турскитѣ войни, дружеството се е отнесло до руското правителство чрѣзъ министра на външнитѣ дѣла въ Петербургъ.

14. Кримска или Източна война(1853—56 г.).

Въ тази война, която е водила Русия съ Англия, Франция и Турция, Варна не е имала прѣмо влияние върху военнитѣ дѣйствия. Въ Варна и околността ѝ е била разположена английската и французка войски, които сж страдали много отъ холера. Разказватъ, че единъ английски генералъ, като се научилъ че руситѣ настѣпватъ отъ къмъ Добруджа, казалъ, че ще отидатъ противъ тѣхъ „на ловъ“. Когато се върнали Англичанитѣ отъ Добруджа донесли съ себе си холерна зараза. Карантината се намирала на изтокъ отъ флотската градина (подъ с. Галата) По тѣзи мѣста билъ намѣренъ надгробенъ камѣкъ на французкитѣ войници (сравни: „охраняването на военнитѣ паметници“). Въ католическия гробища на гр. Варна

се намира грамаденъ паметникъ, върху който има слѣдний надписъ: Въ паметъ на французки войници и матрози умрѣли въ Варна, въ Кримската война (1854—55 г.)

Англичанитѣ и французитѣ сж били разположени освѣнъ въ г. Варна и край пжта за Добричъ и Шуменъ до с Сюнбей, Гевреклеръ, Русларъ и др. Въ Провадиѣско Англичанитѣ (Ингилизи) сж били разположени между с. Джиздаръ-кьой и Ески-Арнаутларъ, гдѣто се намира една мѣстность, нарѣчена „старата салхана“; тука колили добитѣкъ. До с. Джиздаркьой има ингилизки гробища.

Музея притѣжава една картина на г. Варна (откъмъ южната страна) която прѣдставлява градътъ въ Кримската война.

15. Изчезналиятъ старини отъ Варненската гръцка митрополия.

Извѣстно е на Варненскитѣ граждани че при гръцката митрополия е имало до прѣди 10—15 години единъ музей отъ разни старини (камъни съ изображения, надписи и др. намѣрени изъ г. Варна.

Споредъ списъка прѣдставенъ отъ гръцката митрополия въ министерството на народното просвѣщение на 2 Априль 1899 г. въ музея имало 30 камъка съ писма и изображения и 230 монети.

Въ 1902 г. по заповѣдь на министра на Народното Просвѣщение била назначена отъ Варненскя окръженъ управитель тричленна комисия отъ Г-да К. Шкорпилъ, Д. Андрѣвъ и Джеровъ, която *имала да провери* музейната сбирка при митрополията). Комисията като сравнила старинитѣ заварени отъ нея въ митрополията съ горния списъкъ намѣрила че сж изчезнали 23 антични камъни (съ изображения и писма и 30 монети). Една частъ отъ останалитѣ старини, е била прибрана прѣзъ 1903 г. въ Народния музей, а друга частъ прѣзъ 1906 г. въ Варненския музей. Изчезналъ е тѣй сжщо единъ камъкъ високъ 0.47 м, широкъ 0.395 м, и дебелъ 0.07 м. съ изображение на една сѣдяща жена, прѣдъ която стои едно момиче; подъ изображението имало надписъ въ три реда (елински пис-

ма). Камъкътъ се намиралъ въ двора на черквата св. Георги. Комисията поискала отъ правителството да се издиратъ по законенъ редъ причинитѣ за изгубване на горнитѣ старини защото съгласно законътъ изнасянието старини вънъ отъ страната е строго забранено.

Археологическото дружество писа на 17-й Декемврий 1906 г. подъ № 380 до училищното настоятелство на гръцкитѣ училища въ Варна (защото гръцката митрополия формално не съществува вече), като иска свѣдения, какво е станало съ изчезналитѣ старини отъ митрополията. Въ отговоръ на това Варненското гръцко училищно настоятелство съ писмо отъ 3-й Януарий подъ № 195 съобщава че въпроснитѣ камъни сж прѣдадени на министерството и на нашето дружество. Това не е вѣрно. Отъ горѣизложеното се вижда, че сж изчезнали отъ гръцката митрополия 23 камъка и 230 монети и че сж били заварени отъ комисията само 7 камъка, които сж прибрани отъ министерството и отъ дружеството. Въ министерството т. е. въ народния музей въ София сж били прибрани 5 камъка а именно: 1) релефъ прѣдставляющъ седяща жена съ надписъ 2) парче отъ статуя, на която сж уцѣлени само нозетѣ (съ надписъ) 3) парче съ частъ отъ конникъ 4) плоча съ двѣ лица и надписъ и 5) четири парчета мряморъ съ надписи.

Археологическото дружество е прибрало отъ митрополията два отломака на антични камъни, една гръцка карта, единъ надгробенъ камъкъ и една голѣма гробна керемида.

Варненскитѣ граждани се умоляватъ да съобщатъ на дружеството, ако знаятъ нѣщо за изчезналитѣ старини. Дружеството е увѣрено че старинитѣ се криятъ въ нѣкое гръцко училище или въ нѣкоя частна кжща изъ града и че не сж закарани въ Цариградската патриаршия или въ Атинския музей.

16. Възражданието на българщината въ Варна.

Първото българско училище въ Варна се отворило на 19-й Августъ 1860 г. въ кжщата на българина Балт. Пейка, взета подъ наемъ за 1200 гроша. Първия български учител билъ Костадинъ Т. Арабаджиевъ отъ Горна-Орѣховица. Въ скромната сграда на училището за пръвъ пжтъ се заговорило на малкитѣ българчета — първата млада генерация на сасеп-

ната народност — на народен езикъ, за пръв път чествиятъ Арабаджиевъ разкрива Кирило-Методиевското азбуке и първитѣ страници на българската наука въ древния Одесосъ. (Отчетъ на Варненската дѣвическа гимназия за 1897—98 год.). Въ началото училището е било посѣщавано отъ 25 момчета и 15 момичета.

Въ музея има фотография и планътъ на първото българско училище (до площада „св. Климентъ“ или Ченгене-пазаръ). Фотографията е турена въ една рамка заедно съ фотографията на дѣвическата гимназия за да се види какъвъ напрѣдъкъ сж направили българскитѣ училища въ Варна въ продължение на 40 години. Една паянтова и дъсчена сграда сравнена съ великолѣпната сграда на дѣвическата гимназия! Въ музея се пази печатътъ съ надписъ: *„Български училищна община. Съгласие, дързостъ и усилъхъ. 1860“*.

За да има музеятъ ликътъ на първия български учител въ Варна, дружеството се обърнало до г-на К. Т. Арабаджиевъ, пенсионеръ въ Търново, за да иска лика му.

17. Аладжа-мѣнастиръ.

Ако гледаме отъ военния постъ при мѣнастира „св. Ко-стадинъ“ (близу до Евксиноградския дворецъ) къмъ сѣверъ, съгледваме на разстояние отъ около шестъ километра една бѣлезникава скална стѣна, въ която се чернѣе една пещера. Това е извѣстния Аладжа-мѣнастиръ, една отъ най-любопитнитѣ мѣстности въ Варненско. Стѣната прѣдставлява едно великолѣпно природно явление, извѣстно въ геологията подъ название „подхлъзване“. Въ незапаметени врѣмена пукналъ се тукъ цѣлия връхъ и по образуваната пукнатина се е откъртила южната частъ на скалата, която е хлътнала на долу. Отъ това хлъзване се е образувало низкото и каменисто мѣсто прѣдъ скалната стѣна. При това грамадно подхлъзване е останала една стърчаща частъ въ видъ на малка уединена скала нарѣчена „дармаданъ“ (на югъ отъ мѣнастира).

Подхлъзването е било причинено или отъ землѣтресение или отъ просмукване на подземни води отъ които една частъ се изтича чрѣзъ една голѣма чушма, на която водитѣ образуватъ едно малко поточе, което се влива въ морето

което е отдалечено от манастира на разстояние два километра. От скалната стѣна къмъ сѣверъ (чакъ до с Екрене) се простира хубавата гора „Лачука“, която е една отъ най-запазенитѣ гори въ Варненско и служи за удовлетворение нуждитѣ не само на околното население отъ Варненската и Балчийската околии, но и на далечнитѣ безгористи села отъ Добричко.

Пещерата въ скалната стѣна прѣдставлява пещеренъ манастиръ съ цѣлъ редъ дълбани килийки и черква. Въ послѣдната се влиза отъ килийкитѣ прѣзъ единъ коридоръ, който се намира подъ пода на черквата, на дълбочина 1·65 м. Той е сега отгорѣ отворенъ, но първобитно е билъ покритъ съ плоч., както се познава това отъ издълбаниитѣ въ горнитѣ ръбове на коридора. Плочитѣ сж били въ пода на черквата. Въ черквата се е влизало отъ края на коридора. Тя заема едно пространство което има правоъгъленъ видъ; въ залната частъ тя е 6·8 м. широка. Южната стѣна е срутена, та черквата е съвсѣмъ открита. Въ източната ѣ стѣна е издълбанъ олтаръ въ видъ на едно долапче, което се завършва отгорѣ съ полукръгълестъ сводъ.

До сѣверната стѣна на черквата се намира по цѣлата ѣ ширина единъ камъненъ столъ за сѣданиѣ. Черквата е 2 м. висока и 11·2 м. дълга.

По стѣнитѣ на черквата се разпознавали още прѣди нѣколко години образи на светии, както напр на св Богородица съ писма около нея. Сега образитѣ почти не личатъ, защото пещерата е окждана отъ огънъ, който си клачи тука овчари. Отъ това окждяване се е образувала по стѣнитѣ на пещерата една черна кора (катранена смола). Пещерата е служила още прѣди нѣколко години за подслонъ на овце. Нѣма съмнѣние, че пещерата прѣдставлява само единъ скелетъ който е билъ първобитно допълненъ съ дървени пристройки, които сж били закрѣпени за скалата. Надъ пещерата се намира въ единъ подмолъ малка зидана черквица, въ която се е влизало първобитно по една дървена стълба, прокарана прѣзъ една коминувидна дупка, между черквицата и долната пещера. По стѣнитѣ на нея личатъ образи на светии. Види се, че манастирътъ е билъ нарѣченъ по тѣзи шарени образи („Аладжа“ т. е. шаренъ). Сега може да се дойде до черквицата

по една скална пжтека. Въ турско врѣме (въ 1870 г.) искалъ да се покачи въ черквицата тогавашния гръцки владика — сега патриархъ Иоакимъ. За тази цѣль била приготвена стълба. Когато владиката почналъ да се качва завило му се свѣтъ и той не можалъ да продължи качването. Тогава живѣялъ тука единъ скитникъ, на име Стоянчо; той билъ подозрѣнъ отъ турското правителство, че хранялъ възстаничи, та е билъ изгоненъ отъ тука.

Прѣди една година засели се тука другъ единъ скитникъ на име Тодоръ. На него поръчи археологическото заедно съ туристическото дружества да очисти скалната пжтека така че сега е възможно качването по нея до черквицата. Пжтеката върви хоризонтално; качване до нея става по едно дърво и по една висока стълба. Скитника Стоянчо приказвалъ, че въ скалата имало още други засипани дупки, ужъ „цѣла подземна чаршия дюгени (стаички) на брой 49“. Входа къмъ послѣдната билъ зазиданъ. Въ една отъ стаичкитѣ имало пропасть, отъ която се чувало шумоление на нѣкаква подземна вода. Положението на тѣзи дупки е извѣстно; тѣ се намиратъ близо до мѣнастира и се наричатъ „Каранлъкъ-деликъ“. Археологическото дружество рѣши да се очистятъ тѣзи дупки и съ очистванието имъ да се натовари скитникътъ Тодоръ. Съ очистванието се почна къмъ края на м. януарий 1907 г.

Пещеритѣ сж на два етажа; въ горния етажъ има двѣ стаички, съединени съ единъ коридоръ. Отъ тѣхъ се е влизало въ долния етажъ който е затрупанъ съ камъни и прѣстъ. Стаичкитѣ сж издѣлбани въ варовникъ, който е мекъ като тибиширъ. Близу до пещеритѣ се намира „латинъ бунаръ“; за него се говори изъ народа, че когато има въ него много вода щѣло да има плодородие, а когато малко вода — неплодородие. Водата на бунара била лѣковита; прѣди изгрѣвването на слънце дохождали болни отъ очеболъ, та си миели очитѣ. До Аладжа мѣнастиръ има една мѣстность „латинъ“ и единъ пжтъ „латинъ-йолъ“. Названията „латинъ“ и прѣдания за „римъ-папа“ (гледай по-долѣ) сж интересни; тѣ показватъ че мѣнастирътъ билъ обитаванъ още въ първитѣ християнски врѣмена, когато черквитѣ още не сж били раздѣлени на западна и източна. Християнст-

вото било разпространено въ Варненско още въ римскитѣ врѣмена. Първий Варненски епископъ Амплиасъ е билъ ржко положенъ на епископъ отъ св. апостолъ Андрей, който проповѣдвалъ християнството на скититѣ, които сж живѣяли въ южна Русия. Амплиасъ билъ поздравенъ отъ св. Павелъ, въ писмото му къмъ Римлянитѣ (въ XVI глава).

До пещерната черква е съградена една стаичка за скитника и туристи, благодарение на окръжната комисия и туристическото дружество. Мѣстността около мѣнастира е запазена отъ сѣвернитѣ вѣтрове съ скалната стѣна, та е много удобна за овощарство и пчеларство. Археологическото и туристическото дружества поискаха отъ народното събрание да имъ се отстъпатъ нѣколко хектара земя около мѣнастира съ цѣль да се облагороди мѣстността съ насаждане овощни дървета и др.

Въ Кестричската черква се съхраняватъ двѣ староврѣмски икони, прѣдставляющи св. Илия и св. апостолъ Лука. Тѣзи икони сж били намѣрени въ Аладжа мѣнастиръ отъ скитника Стоянчо; казватъ, че тѣ били оставени тамъ отъ Руситѣ въ 1828 година.

Близу до Аладжа-мѣнастиръ (откъмъ морето) се намиратъ още други старини, а именно една крѣпость (градище) и черква. По прѣдание въ крѣпостъта е живѣялъ „римъ-папа“ (имри-попъ). Той веднѣжъ прѣзъ годината се събуждалъ, излизалъ по околнитѣ мѣста и попитвалъ първото лице което срѣщналъ: „има ли още на Хачуката прѣчки за карание конѣ, кравитѣ телятъ-ли се още и женитѣ раждатъ-ли? Когато лицето отговорило, че става това, римъ папа казвалъ: „има още врѣме“. Слѣдъ това той си затварялъ очитѣ и се изгубвалъ пакъ; тоза той щѣлъ да прави до гдѣто единъ денъ се изкореняла хубавата гора Хачука.

Нѣма съмнение, че Аладжа-мѣнастиръ съ своитѣ старини е билъ забѣлежителна историческа мѣстность. Пещернитѣ му паметници показватъ, че въ него се крили християни и богомили. Аладжа-мѣнастиръ отговаря по нашето мнѣние на *Гераклия*, която се споменува още въ XV вѣкъ заедно съ *Кранеа* и *Кастри*. Кране а отговаря на старото укрѣпление надъ с. Екрене, а Кастри на стари укрѣпления и селища въ околнос-

тъта на с. Кестричъ. Плиний споменува, че въ Герания сж живѣяли джуджета пигмси).

Между Аладжа-мънастирь и мънастиря св. Костадинъ се намира край морето старо селище, нарѣчено *кокодива*. Въ селището се намиратъ тухли, монети, купове, основни на здания, мряморни камъни и др. Нѣма съмнение, че тукъ билъ въ старо врѣме градъ. Споредъ монетитѣ, които сж били намѣрени, ще се разбере въ кои врѣмена е сщществувалъ градътъ. Види се, че той е билъ заселенъ въ тракийско, римско, византийско и старобългарско врѣмена.

18. Иманяри въ Варненско и дозволителни за правение разкопки.

Нѣкои членове на дружеството завариха прѣзъ м. септемврий въ Аладжа-мънастирь една дружина отъ 15 души иманяри (малджии), които безъ надлежно дозволително правили разкопки. Тѣ почнали да пробиватъ една скала на западъ отъ мънастиря за да търсятъ по показанията на тѣхния главатаръ желѣзна врата, която водила въ една скришница, гдѣто имало ужъ скрити златни черковни прѣдмети на 12 мънастира. Изъ народа се разпрavia, че Аладжа-мънастирь е владѣлъ папата отъ Римъ, та мънастирътъ притѣжавалъ голѣми богатства, които и до днесъ се търсятъ въ скална стаичка съ желѣзни врата съ голѣмъ кофаръ. Дружеството се е распоредило за прѣкратыване на малджийскитѣ разкопки.

Разкопки трѣбва да се позволяватъ само на лица, които сж извѣстни по своитѣ трудове въ областъта на археологията.

Добра мѣрка е вѣвело министерството на Народното Просвѣщение въ София при издаване дозволителни за правение разкопки. Всички прошения за разкопки въ Варненския окръгъ сж били испращани отъ министерството на нашето дружество за да искаже то мнѣние по тѣхъ. Техническата комисия при дружеството е изказала слѣдното мнѣние: 1) разкопкитѣ да ставатъ подъ надзоръ и по плана на единъ членъ на дружеството. Просителитѣ сж длѣжни да се подчинятъ на распоредбитѣ на члена и да прѣдставятъ гаранция, че ще довършатъ разкопката. 2) намѣренитѣ старини

слѣдъ като се състави протоколъ за тѣхъ ще се прибератъ на съхранение въ Варненския музей. 3) въпроса за възнаграждението ще се разрѣши отъ тричленна комисиия, въ която ще влиза единъ членъ назначенъ отъ дружеството, единъ членъ ще бѣде просителътъ; двамата членове ще си избѣратъ третия членъ, който ще бѣде прѣдседател на комисиията. 4) дозволителното да не се издава на името на просителя, нъ на името на делегирания членъ отъ дружеството, за да не може да стане никакво злоупотреѣбление съ дозволителното.

19. Община Рѣка Девна.

Въ мѣстността на новата селска община рѣка-Девна се е разпростиралъ Марцианополъ, главенъ градъ на римската провинция долна Мизия. Този градъ е билъ основанъ отъ императора Траяна (царувалъ отъ 98 до 117 г. слѣдъ Р Хр.) и билъ нарѣченъ по името на сестра му Марциана. Въ града сж били сѣчени римски монети съ грѣцки надписи отъ врѣмето на императора Маркъ-Аврелия чакъ до Филипа, слѣдователно въ продължение на около единъ вѣкъ. Извѣстни сж 680 типа Марцианополски монети. Варненския музей притѣжава за сега едвамъ една двайста часть отъ тѣхъ. Марцианополъ прѣкаралъ петъ вѣка; той прѣстава да се споменува слѣдъ смъртта на византийския императоръ Мавриций (въ 602 г.). Въ старобългарско врѣме отъ VII до IX вѣкъ, Марцианополъ билъ замѣстенъ съ българската столица Абоба—Плиска.

Въ развалинитѣ на Марцианополъ се откриватъ постоянно разни старини, които сж турени въ особенъ долапъ въ Варненския музей. Гробищата на този градъ се намиратъ на западъ и изтокъ отъ него, гдѣто се откриватъ римски гробове (при вадение чакълъ за баластъ). Въ гробоветѣ сж били намѣрени златни обици и други старини между които особенъ интересъ заслужва едно малко идолче отъ мѣдъ което прѣдставлява маймуна (съ сопа въ рѣка).

Напоследѣкъ сж били намѣрени въ единъ гробъ златни обици отъ единъ работникъ, който избѣгналъ съ тѣхъ. Полицейскитѣ власти сполучили да го хванатъ; узнало се, че работникътъ продалъ обичитѣ на единъ фурнаджия въ р. Дев-

на за 15 лева. Обиците сж прѣдадени на музея, който заплати за тяхъ горната сума. Прѣдъ видъ на това, че сж пропаднали вече доста старини отъ старитѣ гробища както на примѣръ златна гривна, която била продадена отъ единъ работникъ на братия Парушеви въ Варна за 100 лева, дружеството се е обърнало съ писмо отъ 3-й Декемврий подъ № 350 до окръжния управителъ съ молба да има за напрѣдъ постояненъ полицейски надзоръ при копание баластъ.

Дружеството запита бр. Парушеви за гривната чрѣзъ градоначалството, което отговори слѣднѣото (подъ № 1092 отъ 6 й Февр. 1907 г.) „гривната била ужъ прѣтопена и прѣработена на разни прѣдмети“.

20. Село Авренъ.

Нашето дружество трѣбва да обърне внимание върху изучаването на Авренскитѣ старини. Селото е разположено на едно живописно мѣсто съ надморска височина около 350 м., съ изобилие на изворни води и съ прѣкрасенъ климатъ. Гледката отъ Авренъ е много красива и обхваща почти цѣлия източенъ Балканъ. Хубавата мѣстность привличала отъ паметивѣка за заселване. Тука има стари селища още отъ прѣдисторическо врѣме, както се доказва отъ камѣнни чукове, които отъ тука съхранява музея. Въ Авренъ има голѣмо селище отъ тракийско, римско и византийско врѣмена. Нашия музей притѣжава отъ тука плочки съ тракийски конници и други старини. Близу до селото се намира старо укрѣпление, нарѣчено „Кишишликъ-кале“ (т. е. калугерско укрѣпление); близу до него има нѣколко искусственно дѣлбапи пещери. Подъ калето се распростира едно старо селище, отъ което музея притѣжава около 25 вдлъбнати византийски монети, отъ врѣмето на императора Мануила Комнена (царувалъ отъ 1143 до 1183 г.) и др.

Почти на сѣверъ отъ с. Авренъ, на разстояние около 5 килом., е разположена една отъ най-любопитнитѣ сръдневѣковни крѣпости въ Варненско. Крѣпостъта е извѣстна подъ названиее „Петричъ-калеси“. Когато се пѣтува по желѣзницата отъ Гебелже за Синдѣлъ съгледва се отъ лѣвата страна една висока стрѣмна скала, върху която е разположено укрѣплението. Въ скалата сж издѣлбани стѣпала, по които се е

слизало отъ укрѣплението къмъ политѣ на скалата. Долната частъ на стѣпалата се е откъртила и паднала така че не е вече възможно да се слезе чакъ до политѣ.

Дружеството търси за музея картата на Авренската околностъ, която е изработилъ капитанъ Каталиевъ

21 Забранено е вадение камъни отъ стари крѣпости (градища, калета).

Дружеството се научи, че на много мѣста изъ окръга както напр. въ с. В. Козлуджа, Гяуръ-Суютчукъ, рѣка-Девня и др. се разкопаватъ стари укрѣпления за вадение камъни. Вслѣдствие на това дружеството се отнесе до околийскитѣ началници за да не се позволява таково разкопаване. Съгласно чл. 9 отъ закона за издирване старини запрѣтено е всѣко разкопаване безъ прѣдварителното разрѣшение на Министерството на Просвѣщението.

22. Открита пещера въ Шабленско.

Дружеството се е научило, че прѣди 2—3 мѣсеца се провалила една дупка като пропасть въ мѣрата на с. Гий-Орманъ (Шабленско). Прѣзъ дупката се слизало въ една пещера украсена съ хубави висулки (сталактитъ). Когато се е научило дружеството, че населението чупи висулкитѣ, то се е отнесло съ писмо отъ 30-й Ноемврий подъ № 345 до околийския началникъ въ Балчикъ съ молба: 1) да се забрани чрѣзъ надлежитѣ власти чупението на висулкитѣ; 2) да се обгради дупката и 3) да се направи една дървена стѣлба за слизанието въ пещерата. Същеврѣменно дружеството се е отнесло до главния учителъ въ с. Шабла (№ 347) за да подѣйствува и той върху населението да пази природнитѣ красоти на пещерата, която ще може да бѣде посѣщавана отъ много хора, които ще се любоватъ отъ красотитѣ ѝ.

23. Охраняване на военнитѣ паметници изъ окръга.

Археологическитѣ дружества въ страната трѣбва да зематъ подъ свое покровителство военнитѣ паметници изъ своитѣ райони.

Варненското дружество се е отнесло съ писмо отъ 3-й Февруарий подъ № 14 до началника на флотата съ слѣдната молба: „близу до приморската флотска градина (до карантината) се намира единъ поваленъ паметникъ на французкитѣ войници, умрѣли въ кримската война. Дружеството моли флотското управление за разпореждане да се постави паметникътъ на лично мѣсто въ градината“.

Паметникътъ има видъ на пирамида и носи слѣдния французки надписъ: „за споменъ на войници отъ полка(?) Монте-Белли, умрѣли отъ холера въ 1851 г.“

Както се научаваме паметникътъ билъ само дигнатъ и прѣнесенъ въ стражарницата на военния посѣтъ (подъ с. Галата). Добръ ще бѣде да се постави паметникътъ на нѣкое лично мѣсто въ близката флотска градина.

Изъ окръга се намиратъ нѣколко паметника отъ освободителната война. Такива има близу до гр. Варна (до с. Паша-къой) и въ околността на г. Добричъ.

Паметникътъ до Пашакъой е поставенъ въ селскитѣ гробища. На него има слѣдни надписи:

а) Братская могила 54 воиновъ частей 14-й армейскаго корпуса и прикомандированныхъ къ нему погребенныхъ здѣсь въ кампанію 1877—78 г. в) Подпоручику 11-й пѣхотнаго Бѣленскаго полка Константину Никитникову умершему 15 IX. 1878 г. с) Есаулу Донского казачаго № 39-го полка Сергею Иловайскому умершаго 6-IX. 1878 г.

Паметникътъ е малко наведенъ; ще има нужда да се поправи основата на паметника за да не се прѣкатури. Умолява се Пашакъойската община да направи потрѣбното за поправката на паметника.

24. Месемврийски черкви.

Въ засѣданието на настоятелството на 3 Февруарий се рѣши да се помоли министерството да вземе грижата за запазването на сръдновековнитѣ черкви въ Месемврия. Министерството въ отговоръ на молбата (отъ 7-й Мартъ, подъ № 39) поиска да се прѣдстави планъ за съхранението на черквитѣ. Въ отговоръ на това дружеството прѣдложи да се прѣпоръчатъ на министерството слѣднитѣ мѣрки:

1) Напусналите черкви да се завладѣятъ отъ правителството и 2) да се прѣгледатъ черквитѣ отъ една комисия, състояща отъ единъ архитектъ и единъ археологъ за да се взематъ най-необходимитѣ мѣрки за нататашното имъ разрушаване. Въ отговоръ на това министерството назначи комисия, състояща отъ прѣдседателя на дружеството и Бургаския окръженъ архитектъ на която се възлага да прѣгледа черквитѣ въ Месемврия, да ги опише, да имъ състави инвентаръ и да вземе необходимитѣ мѣрки за запазването имъ отъ по-нататашно разрушение.

24. Министерско окръжно за записване членове на археологическитѣ дружества.

Министерството на Вътрѣшнитѣ работи (отд. админ. полиц.) съ окръжно отъ 5 юлий 1906 г. подъ № 2449 до дирекцията за опазване общественото здравие и окръжнитѣ управители поканва подвѣдомственнитѣ си чиновници да се запишатъ за членове на археологическитѣ дружества. Окръжното гласи: „цѣльта на археологическитѣ дружества въ страната е да се издирватъ, съхраняватъ (въ музей и изучаватъ паметниците на минжлото и да будятъ интересъ за тѣхъ въ народа. За реализирането на една такава благородна цѣль се изисква щото членоветѣ на дружеството да бждатъ хора интелигентни, които сж въ състояние да оцѣнятъ значението на паметниците за историята на човѣчеството изобщо и на нашия народъ частно“.

25. Законопроектъ за запазване на старинитѣ.

Министра на народното просвѣщение Г-нъ Шишмановъ е изпратилъ прѣзъ м. Октомврий законопроектъ до нашето дружество за да си даде то мнѣние по него. По поводъ на това прѣдседателятъ свика техническата комисия, за да се изкаже тя по него. Комисията се е събрала на 14-й и 15-й Ноемврий и прѣдала на прѣдседателятъ протоколъ, прѣписа на който е билъ изпратенъ въ министерството (на 19-й Ноемврий подъ № 329)

Комисията е изказала мнѣние по всѣкий членъ отъ законопроекта и прѣдложила на Г-на министра да вземе иници-

тивата за закрѣпяването и усиляването на мѣстнитѣ археологически дружества и да свика единъ конгресъ отъ прѣдставителитѣ на археологическитѣ дружества за да се опрѣдѣлятъ отношенията на мѣстнитѣ дружества и тѣхнитѣ музеи къмъ държавата, както и тѣхнитѣ права и длѣжности. Комисията съвѣтва министра да не внася законопроекта въ народното събрание, защото съ прилаганието му (както на пр. на чл. 14 и др.) би се убила всѣка охота и дѣйностъ на мѣстнитѣ археологически дружества.

Музеитѣ иматъ значенне не само въ столичния градъ, нъ и въ провинциалнитѣ градове. Отъ голѣма важностъ е щото да се съхраняватъ старини тамъ, гдѣто тѣ сж били намѣрени. Тѣй е въ Франция (законътъ отъ 1837 г.), въ Гърция, Румжния, (1892 г.) и др. Само въ случай когато се намѣри прѣдметъ отъ особнна важностъ, държавата има право да го прибере въ столичния музей. Въ такъвъ случай музея изпраща въ града гдѣто прѣдметътъ е билъ намѣренъ гипсенъ отливкъ или галванопластична репродукция на старината.

26. Елемето или Елеме-Баиръ.*)

Дописния членъ икономъ Ив. К. Радевъ ни съобщи слѣднитѣ бѣлежки за върха Елемето, който се издига между сс. Невша и Каспичанъ. На върха е имало прѣди сто години конаци (сарай) на аянинъ (началникъ въ Нови-Пазаръ. нѣкой си *Гявуръ-имамъ*; той заповѣдалъ на околнитѣ бѣлгарски села Каспичанъ, Могила, Калугерци, Кюлевче, Марковча, Косовча, Неново, Черковна, Кривня, Равна, Невша и др. да му направятъ конаци на Елемето, за да може той да си живѣе тамъ безопасно. Гявуръ-имамъ, за когото споменува и вратчанския епископъ Софроний въ своята биография, билъ дошелъ отъ кждѣ Разградъ съ голѣма ордия около 1790(?) година и нападналъ Новопазарския аянинъ *Кар-оглу Мехмедъ-аа*, надвилъ

*) Върха се нарича Голѣмо Елеме; между него и с. Невша се надига другъ връхъ, нарѣченъ Малко-Елеме. Първия връхъ има надморска височина 366 м. До сѣверозападнитѣ поли на него има чухма, нарѣчена „имамъ-чешме“. Отъ нея води коларски пѣтъ за Елемето, гдѣто сж били конаци. Б. на С.

го и останалъ аянинъ чакъ до около 1804 год. Конацитѣ на Елемето се състояли отъ грамадни здания съ вжтрѣшенъ и вънкашенъ дворъ, караулница, дълбокъ затворъ (зжнданъ), хамбари и къошкъ. Отъ южната страна на конацитѣ имало лозя и овощна градина, на които чуканитѣ стоятъ и до днесъ. Гявуръ имамъ правилъ всяка година на Елемето сборъ отъ околнитѣ български села. Гявуръ седѣлъ всрѣдъ хорото и която мома харесвалъ вземалъ я въ харемдика и слѣдъ година я отсѣпвалъ на нѣкой отъ своитѣ ратаи. Гявурѣтъ е ходилъ прѣзъ една война между Русия и Турция (въ 1740 г.²) съ голѣма ордия кждѣ Тулча и отъ тамъ взелъ въ плѣнъ десетина души казаки, та ги ималъ като роби и ги женилъ за такива моми.

Д-ръ Л. Милетичъ**, пише, че Гявурѣтъ ималъ ужъ 18 казака съ себе си като стража, та за това турцитѣ му казвали Гявуръ-имамъ. Той билъ съ хитростъ примаменъ въ Нови-Пазаръ, гдѣто го заклалъ берберинѣтъ, който го бръсналъ. Отъ Шуменъ дошелъ „емиръ“ та му занесълъ главата.

Допълнителни свѣдения за Елемето ни съобщи дописния членъ Ф. Цаковъ, начальникъ на гарата въ Невша. Гявуръ имамъ е ималъ въ околнитѣ български села Невша (Нягуша), Марковча (Марково), Косовча (Косьово) и Могила по единъ ятакъ. Въ Косовча ятакѣтъ му билъ българинъ, който е билъ много свирепъ; той за да не изпрати нѣкой селенинъ на работа при гявурѣтъ е искалъ да му изпрати негова жена при него. Отъ поменатитѣ села сж ходили ежедневно селени да работятъ на гявуръ ангара по градини, ниви и въ сарая. Въ политѣ на Елемето гявурѣтъ е държалъ около 30—40 бордея съ цигани; когато се провинилъ нѣкой отъ тѣхъ наказвалъ го съ смъртъ. Като го свързали, пуснали го отъ Елемето надолу и той се прѣсналъ. До днесъ още наричатъ мѣстността „Ченгене кулаа (т. е. циганска пропасть?). До политѣ на Елемето, до пхтѣтъ за Нови-Пазаръ, гявурѣтъ е съградилъ една чушма съ двѣ курни, десетъ корита и съ калдарамъ наоколо. Гявурѣтъ ималъ една хубава черна кобила за ѣзденіе и е дър-

**) Старото българско население въ сѣверо-източна България. София 1902.—стр. 84 и 85.

жалъ и една мечка за разигравание. Най-голъма вражда е и малъ съ Новопазарския дерѣбей. При едно ходение къмъ Нови Пазаръ той е билъ подгоненъ отъ неговата потеря и настигнатъ близу до Елемето, гдѣто се е хвърлил отъ кобилата въ драка и така се е избавилъ отъ прѣследвачитѣ.

Гявурътъ билъ закланъ въ Шуменъ отъ своя берберинъ, който е билъ подкупенъ отъ Турцитѣ. Щомъ дошло извѣстие че е закланъ гявурътъ, всички сж напуснали Елемето за да не ги нападне Новопазарския дерѣбей.

27. Населението на с. Кестричъ (Кестеричъ).

Дописния членъ на нашето дружество Г. Антоновъ*), Кестричскій енорийски свещеникъ ни изпрати интересни свѣденія за населението въ с. Кестричъ (находяще се до Евксиноградския дворецъ). Отъ тѣзи свѣденія излиза на явѣ, че поменатото село не е гагаузко, както се е мислило до сега, нъ че то е заселено съ потурчени Българи, събрани отъ разни краища на цѣлокупна България.

Ново заселване на селото е станало слѣдъ руско-турската война въ 1828—29 г. Тогава заедно съ Руситѣ е заминало въ Русия населението на с. Кестричъ. Слѣдъ една година то се е върнало назадъ, като поживяло въ Болградъ, Кишиневъ, Исмаилъ и с. Кърмали. Дядо Г. Калеоглу Костантиневъ, който се поминалъ на 110 г. разказвалъ че въ поменатата война воювалъ съ Турчина царъ Николай I-й, който е кондисалъ между Варна и с. Кестричъ на Турна-Тепе съ червенъ чадъръ.

Най-напрѣдъ се заселили Панайотъ Димитровъ, Коча Недѣлко и Кара Пенчо градинари отъ Търновскитѣ села. Тѣ заварили въ селото Ташчи и Ибраимъ Мехмедъ (Турци). Кара Андонъ Кирияковъ, родомъ отъ Нишъ, купилъ отъ мюфтията юртлука гдѣто живѣе сега Кочо Янчо, освѣнъ това е купилъ той церковния юртлукъ и го подарилъ на селото за църква. И така е започнало селото да се заселва.

Отъ одринскитѣ села Ахли-кѣззали и Капакли сж дошли Г. К. Костандиновъ и Ив. Тонечъ Узуновъ и отъ Ала-клисе К. Стояновъ. 4. Г. Панайотовъ е прѣселенъ отъ с. Джаферли. 5. Д. Калеоглу роденъ въ с. Кестричъ.

*) Г. А. е родомъ отъ Скопие; той билъ осѣденъ въ 1879 г. на вѣчно заточение въ Коня (Мала Азия), отъ гдѣто е сполучилъ да избѣга въ 1882 г.; отъ тази година той е свещеникъ въ с. Кестричъ.

6, 7 и 8. Н. Г. Калеоглу, Янко Г. Калевъ и Янчо Калевъ произхождатъ отъ с. Еркечъ. 9. К. Янчовъ отъ Кестричъ. 10. Г. Янчовъ отъ Кестричъ. 11. М. Яневъ отъ Старо-Орѣхово, 12. Панайотъ Януловъ прѣселенъ отъ с. Емине. 14. Хр. Стаматовъ арнаутинъ прѣселенъ отъ с. Мецево (въ Тесалия). 15. Гане Трифоновъ отъ Когленско (с. Жеравна). 16. Куртемъ Стражиевъ прѣселенъ отъ Акдере (Варненско). 17. Г. Панайотовъ отъ с. Джаферли. 18. И. Петковъ грънчаръ отъ Елена. 19. П. Сажбевъ отъ с. Фида-бей (Търновско) 20. К. Петровъ отъ с. Бѣлотици (Неврокопско). 21. Ю. Христовъ отъ с. Ганевци (Еленско). 22. Г. Петровъ отъ Еленско. 23. Н. Петровъ отъ Карлово. 24. Н. Димитровъ отъ Казанлъкъ; неговия дядо е прѣселенъ отъ Болградъ и проишходалъ отъ Ямболскитѣ села. 25. Ст. Христовъ, абаджия отъ Котелъ. 26. В. Ставревъ отъ Куртево въ Македония. 27. Иванъ Петровъ Моканъ прѣселенъ отъ Буковина (Австрия), на 98 год. възраст. 28. М. Ивановъ отъ с. Палбятлари (Сливенско). 29. Иованъ Георгиевъ отъ Горно-Болерци (Еленско) градинаръ и жена му М. Владева отъ г. В. Търново. 30. Д. Димитровъ, тютюнджия отъ с. Кесар'во (Горно-Орѣховско) 31. Сажбевъ Великовъ отъ Панагюрище, мугавчия и кръчмаръ. 32. Р. Вълковъ братъ на Сажбевъ, отъ Панагюрище. 33. М. Георгиевъ отъ Панагюрище. 34. А. Кириловъ отъ Панагюрище. 35. Ж. Златевъ отъ Самоковскитѣ села. 36. Р. Тодоровъ отъ с. Джулунци (Горно-Орѣховско) 37. Н. Добревъ отъ Старозагорско. 38. Славе Цанковъ отъ Скорцитѣ (Дръновско). 39. Коли Ивановъ пакъ отъ тамъ. 40. К. Ивановъ пакъ отъ тамъ 41. Иованъ Ангеловъ отъ Горна-Джумая (Македония). 42. П. Радевъ отъ с. Николаевка (Варненско). 43. С. Димитровъ отъ Битолско. 44. Д. Малчевъ отъ с. Рачевци (Габровско). 45. Ст. Георгиевъ Узуновъ отъ с. Коево (Одринско) 46. И. Жековъ отъ с. Матей (Сливенско), на 80 годишна възраст. Това село вече несѣществува. 47. С. Атанасовъ Маранговъ отъ с. Арбанаси (Търновско) 48. Б. Яневъ отъ с. Емине. 49. П. Г. Калевъ отъ с. Еркечъ. 50. Т. Архундевъ, отъ с. Бая (Авхалско).

Изброенитѣ селени освѣнъ други нѣкои съ тѣхнитѣ синове, внуци и даже правнуци сѣставляватъ ядката на Кестричското население, което живѣе въ 165 кѣщи. Отъ горѣизложеното става явно, че въ Кестричъ нѣмало и нѣма никакъвъ другъ народъ освѣнъ Българи, събрани отъ най-разнитѣ кѣтове на България.

Да видимъ сега нѣкои обичаи на Кестричското население. Ограничаваме се само върху слѣднитѣ. Прѣзъ м. мартъ е строго забранено мазание кѣщия или построяване фурни за хлѣбъ. Щомъ се случи таково, събиратъ се жени, влизатъ въ кѣщата и развалятъ фурната. Това нѣщо се пази за да валятъ дѣждъ прѣзъ м. мартъ. Когато не вали дѣждъ ходятъ изъ селото пеперуди-лазарици. Ако не помогне и това тогава женитѣ правятъ дѣте отъ калъ; това дѣте наричатъ гърманчо. Събиратъ се баби и жени, плачатъ и погребватъ гърманчо до рѣката.

Населението върва, че имало самодиви (пире-къзларъ). Когато се разболѣе нѣкой нощъ, ръсятъ го съ медъ и направятъ послѣ нова суфричка, върху която слагатъ прѣсна печена пита и сладко (въ зелена паничка). Тази суфричка тургатъ въ зори на кръстопжтъ (за самодиви).

Г. Антоновъ ни събщи още слѣднитѣ бѣлежки за тѣй нарѣчената *Булгаръ дагъ* (т. е българска планина) или *Бу.маръ-мадемъ* (т. е. българска руда) въ Мака Азия, въ околността на гр. Коня. Въ планината има сръбърна руда. По прѣдание Булгаръ-дагъ билъ заселенъ отъ българи които сж били изпращани тука отъ турското правителство за разработване на рудитѣ. Това било слѣдъ паданието на българското царство. Населението въ планината се занимава съ скотовѣдство. Момитѣ носятъ българска носия: бѣла риза, шарена отдолу по крайщата съ пѣстра вълна, сукманъ съ широки ржави, вълнена прѣстилка, поясъ съ два чифта сръбърни пафти и нанизъ съ бѣли пари

III.

Варненскій окръженъ музей.

Написа прѣдседателя.

Прѣдговоръ.

Старинитѣ отъ Варна и окръга му сж разпрѣснати изъ разни музеи (въ София, Букурещъ, Цариградъ, Одеса, Петербургъ, Атина, Виена и др.). Въ София се намира цѣлъ редъ Варненски старини, между които личи изящно скулптурно произведение мряморна статуйка на Адонисъ и Венера, намѣрена при копане основи за къщата на покойния Варненски гражданинъ И. Гиневъ (Прѣславска улица). Статуйката е оцѣнена отъ европейски музеи ужъ на 40 хиляди лева. Както се научаваме покойния Ив. Гиневъ е прѣдалъ статуйката на градско-общинското управление въ Варна съ условие да остане тя въ града.* Тогава кмета е билъ Кр. Мирски.

* Нашия музей получи напослѣдъкъ гипсенъ отливкъ на статуйката отъ народния музей въ София.

Въ Цариградския музей се съхранява единъ много интересенъ надписъ отъ Варна. Той е билъ намѣренъ още прѣзъ 1831 г. въ кжщата на Арменеца Хаджи Аракель-Оглу (II участъкъ, улица Царъ Борисъ № 801), който го прѣнесълъ въ Цариградъ. Надписътъ е издълбаръ на единъ мряморенъ камъкъ (0·74 м. високъ, 2·18 м. широкъ и 0·41 м. дебелъ) въ 8 реда. Той е писанъ на латински и на гръцки. Надписа гласи че въ врѣмето на императора Антонина (139—161 г.), когато е билъ въ долна Мизия императорския намѣстникъ Витрасий, градътъ Варна построилъ водопроводъ. Не би било злѣ да се опита Варненското археологическо дружество да поиска камъка отъ Цариградъ.

Неможе още да се опрѣдѣли отъ кждѣ е била докарана въ римско врѣме водата за града. Докарването е могло да стане или отъ изворитѣ подъ върха Ташлж-Тепе и въ Кемеръ Дерѣ или отъ изворитѣ, които се намиратъ надъ карантината. Близу до карантината се почва единъ насипъ, който сочи къмъ старата болница. Да-ли подъ насипътъ върви римския водопроводъ или не ще покаже прокопаванieto на канала между езерото и морето. Отъ мѣстонахождението на надписътъ (кжщата № 801) се отдѣлятъ отъ улицата Царъ Борисъ двѣ улици, а именно Антонинова и Витрасова; тѣ сж нарѣчени цо името на императора Антонина и Витрасия, за които се говори въ надписа. Извѣстно е, че наименуването на Варненскитѣ улици е станало по прѣдложение на бившия кметъ Кр. Мирски.

За да не се изнасятъ старинитѣ внѣ отъ окръга уреди се въ Варна археологическото дружество, което се грижи за събиране и запазване старини въ Варненския окръженъ музей (съгласно чл. 2 отъ устава).

Окръга изобилствува съ цѣнни старини, както се вижда отъ горѣпомената статуйка, както и слѣднитѣ два примѣра. Въ Провадийско, между с. с. Емиръ-гази и Сарадаръ, е билъ намѣренъ въ единъ римски гробъ златенъ медайлонъ на императора Лициний и сина му. Медайлона билъ купенъ отъ провадийския гражданинъ Иванчо Стояновъ за 40 лева; той го продалъ послѣ на нѣкой си Зейдлеръ, търговецъ съ старини (антики) въ Букурещъ ужъ за шестъ хиляди лева.

До г. Каварна сж били намѣрени части на златна корона (?) които тежатъ около единъ килограмъ. Короната била купена

отъ Добричския търговецъ Н. Друмевъ (прѣзъ 1902 год.), който я продалъ на руския консулъ въ Бургасъ князь Шаховской за 12 и половина хиляди лева. Короната, както ни съобщи Н. Друмевъ, била прѣдставена на Народния музей въ София, нъ тъй като музея я искалъ по цѣната на златото, не му била продадена.

Казватъ, че Н. Друмевъ купилъ короната за три хиляди лева, като платилъ на Каварненския жителъ, който я намѣри по 3 лева за единъ грамъ злато. Види се, че короната принадлежала на нѣкой варварски (скитский) голѣмецъ.

До г. Каварна се намиралъ стария градъ *Бизоне*, който билъ населенъ отъ варвари и месемврийски Гърци. Варваритѣ сж били, види се, Скити; въ единъ надписъ който билъ намѣренъ въ Каварна се споменува името *Скитесъ* (виждь отдѣла: уничтожавание старини)

Въ врѣмето на римския императоръ Диоклецианъ Добруджа е влизала въ границитѣ на римската провинция „Скития“ (*Scythia*).

Короната (частитѣ ѝ) се състои отъ синджирчета, кржглести тенекийчета съ изпжкнали главички и др. Подобни нѣща сж били намѣрени въ скитскосарматскитѣ могили въ южна Русия (Керчъ и др.).

Стойността на тритѣ старини възлиза на около 60 хиляди лева! При всичко, че сжществува законъ за издирване старини, споредъ който (съгл. чл. 3) е забранено изнасянието на старинитѣ изъ държавата, короната и медайлонтъ сж били изнесени.

Основанието на Варненския окржженъ музей се посрѣщне въ цѣлия окржгъ съ всеобщо съчувствие, както се доказва това отъ многобройни подарѣци на старини отъ гражданитѣ на окржга.

Музея, който бѣше откритъ на 1'-й Юний 1906 г. при тѣжава сега една цѣнна сбирка.

Въ музея се разпрѣдѣлятъ старинитѣ въ колекции, които ще служатъ като материалъ за изучение живота на народитѣ които заселявали Варненския окржгъ въ минжлитѣ вѣкове и хилядолѣтия.

в. Музейниятъ сборки.

Дружеството има намѣрение да напечата особено ръководство за посетитѣлитъ на музея. Зарадъ това въ настоящия отчетъ се ограничаваме само върху числото на музейнитъ прѣдмети.

Инвентарна книга № I. Монети.		Числото на прѣдметитъ.
1. Тракийски, варварски, елински и македонски		35
2. Римски		18
3. Градски (автономни и римски императорски)		109
4. Византийски		106
5. Старобългарски		12
6. Оловени печати (пломби)		8
7. Разни		120

№ II. Къжъни съ изображения и надписи. 86

№ III Разни.

1. Прѣдисторическия отдѣлъ	200
2. Гробни находки (Варна и рѣка-Девня).	99
3. Разни старини (сѣдове, оржжия и др.)	237
4. Природенъ отдѣлъ	42
5. Народописенъ отдѣлъ	7
6. Фотографии, картини и планове	217
7. Фотографически пластинки	139
8. Покжщини	54
9. Разкопки въ Абтаатското кале (въ Добричско)	147

Всичко до 1 мартъ 1907 г. 1 04

Пѣльта на окръжния музей е да запознае населението на окръга съ: 1) съ историята на окръга отъ най-старо време чакъ до днешния денъ 2) съ народни носии, бродерии, музикални инструменти и други народописни прѣдмѣти, 3) съ геологическото развитие на земнитъ пластове въ окръга, съ разни природни явления, съ полезни минерали и характерни животни и растения на окръга.

Споредъ това музейнитъ сборки трѣбва да бждатъ подраздѣлени на три отдѣла, а именно на археологическо-исторически, народописенъ и природенъ.

Музея има задача да поучава нашето население какъ да запазва паметници на нашитъ прѣдшественици и какъ да го запознае съ природата, която го обкръжава.

А. Археологическо-историческият отдѣлъ.

Най-стария периодъ на човѣка е прѣдставенъ съ една богата сбирка отъ прѣдисторическитѣ прѣдмѣти, издѣлани отъ рогъ, кость, камъкъ, мѣдъ и пиринчъ (бронзъ). Извѣстно е че прѣди повече отъ 3000 г. културата на човѣка е била много прѣзобитна и е приличала на културата на съврѣменитѣ, диваци въ Австралия и др. Човѣкътъ си е правилъ орждия и оржжия отъ камъкъ, рогъ и кость, послѣ отъ мѣдъ, пиринчъ и най-послѣ отъ желѣзо. Въ сбирката се виждатъ костенни шила, чукове отъ рогъ, бравички и дята отъ камъкъ, плоски сѣкири отъ мѣдъ и пиринчени сѣкири въ видъ на клинъ. Камъннитѣ орждия сж били намѣрени до с. Аджемлеръ, Авренъ, Николаевки и Реджебъ-махала. Металнитѣ орждия произлизатъ отъ с. Пашантъ и Матлжмово. До с. Касъмларъ сж били намѣрени калъпи за изливане на пиринчени сѣкири и др.

Всичкитѣ народи вѣрватъ за камънитѣ орждия че тѣ падатъ отъ небето когато гърми. У насъ вѣрватъ, че тѣ разцѣпватъ дървета и се забиватъ въ земята на дълбочина 40 аршина, отгдѣто постепенно излизали на земната повърхность въ продължение на 40 дѣня. Народа нарича орждията: гръмъ, стрѣлка или клинъ, Чехитѣ ги наричатъ: гръмовъ клинъ, Руситѣ: молнійная или громная стрѣла и др. Простия народъ имъ приписва лѣчително свойство и ги употрѣблява за излекуване на разни болѣсти, като бодещъ и др. Изтѣргватъ отъ камъка малко пращецъ и го даватъ на болния.

Въ другитѣ долапи сж изложени старини отъ тракийско, елинско, римско, византийско, старобългарско, турско и новобългарско врѣмена.

В. Народописенъ отдѣлъ.

Въ този отдѣлъ ще бжлатъ изложени разни народописни прѣдмети (носи, бродерии, урди и др.) изъ окръга. За гаузкитѣ носии въ г. Варна прѣди 40 г. изложена е въ музея една фотография. Отъ разни народописни прѣдмети въ музея е оставена на съхранение отъ З. Холевичъ една посрѣбрена чашка, която е снабдена на дъното съ едно въртящо търкалецъ съ птичи фигурки. З. Холевичъ се обѣща да даде още

въ музея една сръбърна количка, върху която се е слагала чашката (при свадби въ Котелъ).

С. Природенъ отдѣлъ.

Въ този отдѣлъ ще бждатъ изложени вкаменени животни, полезни минерали, характерни растения и животни изъ окръга.

Въ музея трѣбва да бжде окачена голѣма геологическа карта на окръга, въ която да бждатъ отбѣлжени съ бои разни геологически системи, които се срѣщатъ и въ окръга. Подъ картата трѣбва да се тури единъ делапъ, въ който при съответствениятъ бои на картата ще се изложатъ мостри отъ камъни съ кратко описание на тѣхъ. Отъ двѣтъ страни на картата ще се поставатъ други два долапа съ геологическа и минералогическа сбирка. Началото на сбирката е вече турно; отъ нея се вижда че нѣкои части на окръга сж били покрити едно врѣме съ морета или съ езера. Изъ народа се говори, че морето е достигвало едно врѣме чакъ до Провадия гдѣто имало ужъ халки, за които сж били вързани кораби. Народното вѣрване за морето с потвърждава отъ намиране вкаменени морски животни до г. Провадия, Гебедже, Аладънска карьера и др. Въ карьерата се намиратъ вкаменени морски търалежи, зѣби на акуловидни риби и др. Народа нарича тѣзи зѣби „зѣмински“.

По брѣговетъ на тогавашни езера сж живѣяли слонове (мастодони). Това се доказва отъ вкаменениятъ имъ зѣби, които сж били намѣрени въ околността на сс. Пашакъой и Гевреклеръ. Освѣнъ тѣзи слонове въ Варненско сж живѣяли още други слонове (мамути), които сж били покрити съ дълга козина. Кѣтници-зѣби на тѣхъ, на голѣмина колкото една тухла, сж били намѣрени между сс. Гебедже и Д-вна.

Много природници пропадатъ отъ невежество. Дочисния членъ на дружеството ни Крайчевъ ни събщи, че до с. Матлжмово (Добричско) билъ намѣренъ ужъ въ една карьера вкамененъ човѣкъ и че работници ударили въ черепа му и той се прѣсналъ. Ст. Крайчевъ сполучилъ да запази само едно ребро, което донесе въ нашия музей. Реброто не е човѣшко, нъ принадлежи на нѣкое млѣкопитающе животно. Реброто е

зараснато въ шуплестъ варовникъ, принадлежащъ геологически къмъ терциерната система (сарматски етажъ). В. „Природа“ (1906, брой 10, стр. 190 и 191) донася криво съобщение за останките на пещеренъ човѣкъ въ една карьера до с. Матлжмово.

Още единъ примѣръ за пропадане на природнини. Между г. Варна и с. Пашакъой се намира една тухларница, за която зиматъ глина отъ единъ високъ брѣгъ. Минжлата година е билъ намѣренъ въ глината единъ скелетъ на прѣдпотопно животно, което имало, споредъ казване на работници, дължина три метра. Главата на животното била проточена. Работниците разпрѣснали скелета и частитѣ му изпочупили. Подиръ нѣколко мѣсеца минавалъ покрай тухларницата запасния полковникъ Обрешковъ, на който се похвалили работниците какво сж намѣрили. Г-нъ Обрешковъ поискалъ да види останките на скелета, отъ който той сполучилъ да намѣри само единъ прешленъ, който се съхранява въ музея. Веднага слѣдъ прѣдаването на прешлена на музея, отправилъ се въ тухларницата прѣдседателятъ на дружеството безъ да е можалъ обаче да издири други части на скелета.

Въ минералогическата сбирка трѣбва да се изложатъ разни полезни минерали и руди изъ окръга; като на пр. манганова руда (манганитъ отъ с.с. Курукъой-Абдикъой (Бѣленската община) и отъ Русларъ, манганова руда (псиломеланъ) отъ Гебедженско, мѣдни руди отъ Провадия, соль отъ Балчийскитѣ морски солници, солена вода отъ изворче до с. Джаферъ (Арнаутларска община), кехлибаръ (янтаръ), гипсъ, пѣськъ за стъklarство отъ с. Гебедже и др.

Въ сбирката трѣбва да има мостри отъ всички строителни камъни изъ окръга, както и мостри отъ твърди пѣсчници отъ които се праватъ воденични камъни. Между с. Кестричъ и Аладжа-мънастиръ има една карьера за воденични камъни които се изнасятъ изъ страната, М. Азия, Цариградъ и Румжия. Мостритѣ трѣбва да бждатъ въ видъ на кубъ съ страни по 20 см.

Отъ геологическитѣ явления трѣбва да бждатъ обяснени тѣй нарѣченитѣ подхлзвания, които ставатъ доста често изъ окръга. Примѣръ на най-великолѣпното подхлзване прѣдставлява Аладженската скала (гледай: Аладжа мънастиръ).

Вслѣдствие на едно подхлъзване на земнитѣ пластове е потънала въ морето една голѣма частъ отъ старовѣрмския край брѣженъ градъ Бизопе, който билъ разположенъ до Каварненското пристанище. Подхлъзването е станало още прѣдъ Р. Хр. вслѣдствие на землѣтрѣсение.

Подхлъзванията се забѣлежаватъ на много мѣста въ околността на гр. Балчикъ; едно таково явление е станало прѣдъ десетина години на върха Момчилъ-баиръ (между Балчикъ и Теке). Прѣзъ м. Февруарий 1907 г. е станало едно подхлъзване между гр. Варна и Евксиноградъ; то е било причинено отъ подземни води отъ които размекнали пластове съ мазна глина (иловица), по която е станало послѣ подхлъзването Музея притѣжава три голѣми и петъ малки фотографически снимки на това природно явление.

Отъ други природни явления музея притѣжава снимки на побититѣ камъни (декилиташъ) въ околността на с. Гебедже. Тѣзи камъни, които иматъ видъ на цилиндрически стълпове сж една знаменитостъ въ Европа. До колкото ни е извѣстно подобни на тѣхъ се срѣщатъ само въ Америка. Нѣкои пътешественици сж мислили, че побититѣ камъни сж изкуствени, а народътъ вѣрва, че тѣ сж вкаменени дървета. Камънитѣ сж обаче естествено образувание причинено отъ разрушаване на пѣсчливъ камъкъ чрѣзъ въздуха и водата.

Въ ботаническата сбирка трѣбва да бждатъ изложени само характерни дървета и растения изъ окрѣга, както напр. чатламбукъ (*Celtis australis*), катерливото растение *Periploca grassea*, *Rhus coriaria*, *Hippophae rhamnoides* и др.

Въ зоологическата сбирка сжщо трѣбва да бждатъ изложени характерни животни, както напр. чакалътъ, който се срѣща само въ Варненско, на югъ отъ гр. Варна и змиообразния гущеръ желтопузъ (*Pseudopus Pallasii* F.), който бива около единъ метръ дълъгъ; той се срѣща въ България само около Варна и Созополъ. За поучението на публиката трѣбва да бждатъ изложени още други прѣдмети както напр. дърво продупчено отъ морски миди *Teredo* и камъкъ продупченъ отъ морски миди *Pholas*. Първата мида причинява голѣми опустошения въ каварненското пристанище. Най здравото джбово дърво може да бжде разѣдено отъ поменатитѣ миди въ продължение на 4—5 години.

Нашия музей съхранява едно много интересно изродъ дѣте отъ Варна. Особеността на изрода се състои въ това, че мозъга не се е образувалъ въ мозъчната куфина, но вънъ отъ нея, въ видъ на три торбички (една голѣма и двѣ малки). Едната отъ торбичкитѣ а именно голѣмата прѣдставлява голѣмия мозъгъ, а малкитѣ торбички малкитѣ мозъци. Въ науката е извѣстенъ този видъ изродъ подъ название: „*encephalo-locèle parieto-occipitale*“ (avec brides amniotiques).

Изрода е билъ подаренъ на музея отъ родители по прѣдложение на нашия уважаемъ членъ Дръ С. П. Поповъ.

в). *Музейното помѣщение.*

До 11-й юний 1906 г. музейнитѣ сбирки се помѣщаваха въ двѣ подземни и влажни стаи на дѣвическата гимназия Веднага слѣдъ избора на сегашното настоятелство то се отнесе до министерството (съ писмо № 1 отъ 30-й януарий) съ молба за удобна стая въ първия етажъ на гимназията. Министерството отговори, че по неговата разпоредба се отстъпва една стая въ първия етажъ. Когато дружеството се отнесе до директора за опрѣдѣлението на стаята (съ писмо отъ 7 мартъ подъ № 38 то е получило слѣдний отговоръ: „въ първия етажъ нѣма свободна стая, а има само на тавана“. Дружеството се отнесе пакъ въ министерството съ писмо № 54 отъ 24 Мартъ), че стаята на тавана не е удобна, защото е много на високо, така щото изнасяние на долапи и тѣжки старини ще бѣде много затруднително. Въ отговоръ на това министерството съ писмо отъ 23-й Мартъ № 4602 съобщилъ слѣдното: „въ първия етажъ на гимназията нѣма свободна стая, такава имало само на тавана“.

Дружеството прѣпратило на 9 Априлъ подъ № 66. мнѣние на техническата комисия за таванната стая: „рѣши се да се приеме по необходимостъ стаята, макаръ че тя никакъ неотговаря за съхраняването на музейнитѣ сбирки, нъ че дружеството ще се грижи да се снабди съ по-достойно помѣщение“.

Както казахме стаята е неудобна; да се качимъ до нея трѣбва да минемъ 71 камѣнини и 10 дървени стѣпала. Прѣдъ стаята има дървенна ограда, задъ която се намира резервоаръ за вода. Прѣдъ видъ на едно таково неудобство при качвани-

ето въ тавана дружеството не се осмѣли да покани въ музея Н. Ц. В. князътъ при послѣдното му прѣбывание въ Варна (ако и да е изказалъ той желание да види музея).

Градътъ Варна трѣбва часъ по-скоро да обмисли въпросътъ за едно удобно и достойно помѣщение за музея.

Бившиятъ кметъ Кр. Мирски изказа хубаво мнѣние, а именно да се отчужди половината отъ квартала до св. Георги (гдѣто е римската кула) и на него мѣсто да се построи едно здание за музея и за градската библиотека. Друго мнѣние е да се построи зданието въ градската градина.

г.) *Уничтожаване на старини отъ невежество.*

Много цѣнни старини и природнини*) въ окрѣга сж били уничтожени отъ невежество. Така на пр. въ Татаръ-махленска гора (Саржгьолска община) гдѣто личатъ слѣди отъ „латински гробища“ търкалила се още прѣди нѣколко години мряморна глава отъ статуя, която била „бѣла като прѣсно сирене“ и една плоча съ стари писма. Съ главата си играли овчари. Плочата била счупена и частитѣ ѝ зазидани въ основитѣ на единъ плевникъ.

Много старини разваля и учащата младежъ по селата. Така на пр. дописния ни членъ Д. Стаменовъ, учителъ въ с. Аджемлеръ ни съобщи, че неговитѣ ученици му говорили, че прѣди нѣколко години намѣрили една мряморна статуйка въ мѣстността Михлизъ и че я счупили и захвърлили.

Врѣхътъ на невежеството е слѣдния примѣръ. Въ едно село въ Варненско има единъ селенинъ мряморна плочка съ писма; той отчупвалъ отъ нея малки парчета, строшвалъ ги на прахъ и давалъ на болни да пиятъ праха, разбърканъ съ вода.

При прѣвзиманието на гръцкото училище въ Каварна прѣзъ 1906 г. билъ разрушенъ единъ интересенъ елински надписъ, който билъ зазиданъ въ стѣнитѣ на училището. Въ надписа сж били изброени имената на 7 таврически жреци (Скитесь, Теогенесь, Проклосъ, Хризипосъ, и др.) Името Ски-тесь се повтаряло въ надписа четирипъти

*) Виждъ „природния отдѣлъ“.

Нека споменемъ още за единъ примѣръ. При копание основи за къщата на Варненския гражданинъ Бжкло ъ е била намѣрена зидана гробница; когато я отжрили, намѣрили въ нея стъкленни и глинени сѣдове, които били изпочупени отъ работниците. Гробницата била намѣрена прѣди нѣколко години.

Изъ окръга обикалятъ прѣстенари отъ Македония, които зиматъ отъ населението разна монети (антики) и въ замѣна на тѣхъ му даватъ безцѣнни прѣстени. Полицейскитѣ власти би трѣбвало да запрѣтятъ този обиръ на старинитѣ изъ страната (съгл чл. 18 отъ закона за издирване старини)

д). Посѣщения на музея.

Отъ по-прѣди казаното за унищожаванieto на старинитѣ отъ невежество става явно, че музейнитѣ посѣщения иматъ възпитателна цѣль, защото посѣтитѣлитѣ нагледно виждатъ какъ трѣбва да се съхраняватъ отечественитѣ старини.

Особенно важно е да бжде посѣщаванъ музея отъ селенитѣ и ученицитѣ. Варненския окръженъ училищенъ инспекторъ, по молбата на дружеството, е разпратилъ окръжно подъ № 8293 отъ 16-ий октомврий 1906 г. до всичкитѣ учители въ окръга, въ което ги кани да доведатъ ученицитѣ си въ музея.

Първото посѣщениe направиха ученицитѣ отъ третото отдѣление при училището отецъ Пайсий съ учителя имъ Хр. Панайотовъ.

Музея бѣше посѣтенъ вече отъ мнозина граждани отъ града и окръга. Прѣзъ м. септемврий той биде удостоенъ съ посѣщението на цѣлия съставъ на окръжния съвѣтъ и въ едно отъ засѣданията на градско-общинския съвѣтъ въ Варна било рѣшено да бжде посѣтѣнъ музея отъ съвѣта. Отъ посѣтителитѣ трѣбва да се отбѣлежи и тукашния германски конзулъ, които е членъ на дружеството ни. Посѣтителитѣ се записватъ за споменъ въ "памятна книга".

е). Благодарностъ.

Археологическото дружество изказва своята благодарностъ за подаренитѣ прѣдмети на слѣднитѣ господа, и др.:

1) Георги Кюркчирадевъ за подаренитѣ 30 лева.

2) Дафиновъ за 90 фотографически пластинки.

3) Братия Шкорпилови за 213 книги „Паметници изъ Българско“ отъ сжщитѣ и 213 „Археологически изслѣдвания въ Тракия“ отъ сжщитѣ. Тѣзи книги дружеството подари на 213-тѣхъ училищни библиотеки въ Варненския окръгъ. Подаряването стана съ цѣль да се възбуди у учителитѣ интересъ за издирване и запазване на старини. Между учителитѣ въ окръга досега само 11 сж показали интересъ за издирване и запазване старини. Тѣзи учители сж дописни членове на дружеството ни (гледай списъкътъ на членоветѣ).

4) Градско-общинското управление въ Варна за една картина на града отъ 1854 г. (въ кримската война) и за 12 фотографии на разни стари постройки изъ града.

5) Гръцката митрополия за два антични камъни, единъ надгробенъ камъкъ, една гробна керемида и една стара гръцка карта.

6) Военното министерство за пушки (5), пищови (2) и сабли (3), които сж били прибрани отъ турското население въ Делиорманското възтание.

7) Д. Костакевъ печатаръ за единъ мряморенъ стълбъ (съ надписъ), който произлиза отъ прѣди около двѣ хиляди години.

8) Х. Бекиръ Ефенди Дервишъ Зааде за протокола на първия Варненски общински съвѣтъ въ 1872 г. Въ протокола се намира смѣтка за постройката на общинското здание. Протоколътъ е написанъ на турски. Отъ подписавшитѣ го съвѣтници е живъ Ангелъ Господиновъ и др.

9) В. Миховъ, околийски началникъ въ Провадия, който услужи на дружеството съ прибиране на разни старини изъ повѣрената му околия.

10) Н. Друмевъ, търговецъ въ Добричъ, за нѣколко рѣдни монети и стари български вѣстници.

11) Управителния съвѣтъ по направата на Варненското пристанище се обѣща, въ отговоръ на нашата молба (№ 160 отъ 5 Юлий), да подари на музея албумъ на пристанищнитѣ постройки (съ 50 голѣми фотографии).

12) Д-ръ Карамихайловъ за Софрониевата книга „Кириакодромионъ“, пищови и др.

13) Капитанъ Георгиевъ за книгата „дамаскинъ“, топусъ (буздуганъ) съ дрѣжка и др.

14) Калиновъ Т. отъ Силистра за разни народописни прѣдмети и монети.

15) Цаковъ Ф., бившъ началникъ гарата Невша, за единъ голѣмъ глиненъ сѣдъ (пепелница), чашки, вкаменелости и монети.

Имената на другитѣ подарители слѣдватъ.

Варна)*

Ст. Балкански 4 ламбички, 2 ж. стрѣли, 1 кост. игла, 1 кам. бразвичка, дрѣжки съ надписи, 16 м. м., 1 пир. м. и 7 ср. м. Х. К. Шорпалъ—мрям. плочка съ изобр., 7 пир. м., 7 м. м. 1, ср. м., 1 глин. сѣдъ и ж. топузъ. Дръ Головина 1 глин. амфора, А. Новакъ 1 глин. амфора, мет. огледало, 1 пир. сѣдъ, 2 м. м. и 1 ср. м., Р. Иовчевъ 1 ср. м. и 1 м. м., Дръ. Басановичъ глин. сѣдъ, А. Краусъ 2 пир. м. и 4 м. м., Обрешковъ 1 вкам. прешленъ, Дръ. Желѣзкова 1 м. м. и 1 пир. м.: Жеко Димитровъ 5 мѣд. и 5 пир. м. Госп. Ивановъ 1 ср. и 1 мѣд. м., Д. Габровски 1 мѣд. м., М. Квартирниковъ 1 пир. м., Маневъ 1 мѣд. м., Ивановъ Хр. А. 5 олов. печата и 1 пир. м., Явашовъ А. 1 ж. тришипочникъ, Коцовъ Хр. 6 пир. м., 3 мѣд. м. и 2 ср. м., Дръ Стояновъ П. 1 ж. ключъ, 1 мет. обиа, 7 пир. м., 6 ср. м., 34 мѣд. м., Дяковичъ А. 6 мѣд. м., 1 мет. прѣстенъ, 7 пир. м. и 1 обиа, Сърмаджиевъ Д. 1 ср. м., Леви Н. Е. 12 мѣд. м., Шатцъ 1 пир. конче, Лабаковъ Н. Д. 1 пир. гривна, 1 гл. сѣдче, Геновъ Ст. 1 пир. м., Бешковъ Ст. ср. м., Андрѣвъ Д. кам. чукъ, Бютеръ А. 2 мѣд. м., 2 пир. м., Бръчковъ З. 6 пир. м., 31 мѣд. м. 3 ср. м., 1 мет. прѣстенъ и 4 фотографии, Тосбѣйканъ К. Г. 1 гл. сѣдъ, Плакидовъ 27 мѣд. м., 1 пир. м., Тодоровъ Ив. 4 ср. м., 2 мѣд. м., Терзиянъ Я. 1 ст. сѣдче и 1 фибула пир., Богоевъ П. 2 ст. балзамарии, Куцаровъ 1 мѣд. м., Начовъ Ив. 2 гл. кандилчета и кам. украшение, Стефановъ Сава 1 ср. м., 2 пир. м. и 2 мѣд. м., Иордакиевъ Ст. 1 пир. м., Чакаловъ поручикъ ср. м., 1 мѣд. м., Миневъ К. 1 пир. м., Минчевъ К. 1 ср. м., 1 пир. м., 3 мѣд. м. Канарски 1 ср. м., Леонтиевъ Ст. 1 мѣд. м., Лестеровъ Е. поручикъ 1 мѣд. м. и 1 пир. м., Николовъ Ян. 1 мѣд. м., Младеновъ Ат. 1 мѣд. крѣстче и 1 мѣд. м., Миховъ М. 1 ср. м., Христова Добри 1 срѣб. м., Антоновъ Ст. 2 ср. м., Иванова Мара 5 ср. м., Холевичъ З. 4 пир. м., Анастасовъ А. Килитчи 2 ср. м., Дочевъ Д. 1 мѣд. м., Арсениевъ 1 мѣд. м., Маноловъ Сава 2 ср. м., 9 мѣд. м. и 2 пир. м., Аврамовъ подковникъ 7 ср. м., Кефеновъ И. 1 ср. м., Барановски Ж. 1 юзда, Тиневъ Т. 1 пир. м., Джоровъ Ст. 2 мѣд. м., Вагъвичевъ Ив. 1 фотография,

*) Съкращения: вмѣсто монета—„м.“, срѣбърна—ср., пиринчена—пир., мѣдна—мѣд., желѣзна—ж., ламбички—лѣм., мряморна—мр., глинена—гл., амфора—амф., металическо—мет., стѣкленъ—ст. и др.

Ученици отъ мъжката гимназия:

Радославовъ и Ивановъ 1 ж. кописъ, Станевъ Д. 1 мѣд. м., Недѣлчо Петровъ 1 гл. ламбичка, Бѣлчински 1 мѣд. м., Мутафовъ В. 1 пир. м., Житаровъ В. 1 мѣд. м., Стояновъ Иорд 1 пир. м., Яневъ Ж. 1 пир. м. и 1 мѣд. м., Атанасовъ За. 2 пир. м., Василевъ Н. 1 мѣд. м., Кираковъ Л. 1 мѣд. м., Воденичаровъ 1 мѣд. м., Григоревъ 1 мѣд. м., Ковачевъ К. 1 ср. м., Димитровъ Б. 1 ср. м., Христовъ А. 1 мѣд. м., Цветановъ Б. 1 мѣд. м., Димитровъ Г. 1 мѣд. м., Гюлевъ Тр. 1 срѣб. м., Гергневъ Сим. 1 мѣд. м., Маневъ Иос. 2 мѣд. м. и 2 пир. м., Петровъ Ат. 1 ср. м., Димитровъ Ферд. 2 мѣд. м., Василевъ Ас. 1 пир. м., Добревъ Л. 1 мѣд. м., 1 ср. м., Арнаудовъ И. 1 мѣд. м., Милчевъ М. 1 ср. м. и 1 мѣд. м., Янковъ И. 1 мѣд. м., Аврамовъ И. мѣд. м., Ивановъ Г. 1 ср. м., Алалуфъ Р. 2 пир. м., Радевъ 1 мѣд. м., Доковъ Крумъ 3 мѣд. м., Томовъ Зах. 1 мѣд. м., Димитровъ Пам. 2 мѣд. м., Ангеловъ П. 1 мѣд. м., Атанасовъ Д. 1 мѣд. м., Радевъ Ж. 3 мѣд. м., Козмовъ Ив. 2 мѣд. м., Петровъ Иорданъ 1 мѣд. м., Димитровъ Вл. 1 мѣд. м., Карабатаковъ Пол. 1 мѣд. м., Стайковъ Ж. 2 мѣд. м., Желевъ И. 1 мѣд. м., Стояновъ Добри 3 мѣд. м., Николовъ Д. 2 мѣд. м., Христовъ Г. 1 пир. м., Илиевъ П. 4 мѣд. м., Кожухаровъ Ив. 1 пир. м., Лазаровъ П. 1 ср. м. и 1 мѣд. м., Нейковъ Г. 1 Крестевъ Райчо 6 мѣд. м., Милчевъ Мих. 1 пир. м., Николовъ Г. 2 пир. м., Павловъ Вел. 1 пир. м., Димитровъ Ил. 1 мѣд. м., Житаровъ В. 2 мѣд. м., Атанасовъ М. 4 мѣд. м., Тодоровъ Я. 1 мѣд. м., Арнаудовъ Ив. 1 ср. м., Пеневъ 1 мѣд. м., Икономовъ Ст. 1 пир. м., Георгиевъ Ж. 1 мѣд. м., Аврамовъ Ив. 2 мѣд. м., Димитровъ Г. 1 мѣд. м. и 1 ср. м., Атанасовъ Г. 1 пир. м., Ангеловъ П. 1 мѣд. м., Василевъ Дим. 2 мѣд. м. и 1 пир. м., Марчевъ В. 1 мѣд. м., Божилевъ Д. 2 мѣд. м., Николовъ Д. 1 мѣд. м., Дуковъ Л. 1 срѣб. м., Кировъ Д. 1 мѣд. м., Стояновъ В. 1 мѣд. м., Баруховъ И. 2 мѣд. м., Ковачевъ К. 1 ср. м., Николовъ Д. 5 мѣд. м., Аврамовъ Р. 1 мѣд. м., Андоновъ Ст. 1 мѣд. м., Петрановъ Ст. 1 мѣд. м., Петровъ В. 1 мѣд. м., Пеневъ Н. 2 мѣд. м., Димовъ Г. 1 пир. м. и 2 мѣд. м., Костовъ Л. 3 мѣд. м., Савовъ Д. 1 мѣд. м., Ранковъ К. 1 мѣд. м., Койчевъ Г. 2 мѣд. м., Димитровъ Ив. 1 пир. м., Г. Петровъ 1 пир. м., Савовъ Д. 7 м. м., Димитровъ Г. 10 м. м., Арнаудовъ Ив. 1 мѣд. м., Загорски Ив. 1 мѣд. м., Стояновъ Нед. 1 мѣд. м., Поповъ Хр. 1 мѣд. м., Милчевъ 16 мѣд. м., Баруховъ Д. 1 мѣд. м., Костовъ Д. 1 мѣд. м., Николаевъ Н. 1 пир. м. Ученичка: Бояджиева Ст. 2 мѣд. м. и 3 пир. м.

Варненско.

Аджемлеръ: Д. Стаменовъ 13 м., Сотировъ В. 1 м. м. и Н. Гръковъ 1 мѣд. м.

Пашакъой: Петровъ Г. Т. 4 мѣд. м. и 1 пир. м. и Димитровъ Ст. 2 мѣд. м.

Кестричъ: Шидевъ парче купъ съ надписъ и 1 мѣд. м.

Аеренъ: Кметъ В. Кударовъ 2 жел. стрѣли и 1 пир. прѣстенъ и 1 мѣд. м.

Гебедже: Стояновъ В. 2 мѣд. м.

Т. Козлуджа: Стефановъ К. 1 мѣд. м. и Василевъ И. 1 ср. м.

Саръгъолъ: Ковачевъ И. 1 мѣд. м.

Балчийско.

Балчикъ: Джундиревъ И. Хр. 1 среб. м. и П. Константиновъ камъкъ, съ изображение.

Каварна: Пенчевъ, поручикъ 3 мѣд. м. и Ив. Николовъ глин. сѣдъ.

с. Теке: Първановъ Ил. 1 пир. м., Конакчиевъ Ил. 1 глин. кандилче, Петровъ Щ. 1 ср. и 2 мѣд. м., Костовъ П. 1 мѣд. м. и Ивановъ К. 1 мѣд. м.

с. Чаушкьой: Демирджиевъ А. 1 мѣд. м. и пир. стрѣлка.

Анхиалско.

с. Гьозекьиз: Адамовъ Гр. къпъ и Стояновъ А. глин. сѣдъ.

Разградъ.

Иордановъ Вел. 1 среб. м.

Въ Провадийско.

Девна: рѣка Д. и село Д.: Стефановъ Б. Х. 1 ж. стрѣлка, 4 пир. м., Дуковъ Д. плочка съ изображение, Желебовъ, камъкъ съ надписъ, Людскановъ пир. рѣка, Димитровъ К. и Ивановъ олов. кутия, В. Сотировъ гл. сѣдъ, Г. И. Гановъ, камъкъ съ надписъ, К. Димитровъ и П. Воденичаровъ 3 отломъка съ украшения, Авренски Д. И. 1 мѣд. м., Ангеловъ Дойно 1 гл. сѣдъ и водопр. трѣба.

Невша: Цакова Д. 2 пир. м., 1 ср. м. и 2 мѣд. м.

Реджевъ-мажле: Ангеловъ Ж., плочка съ изобр., Вълкановъ Я. кам. чукъ.

Ежиръ-пази: Христовъ Д. 1 пир. м., 3 ср. м. и 2 мѣд. м.

Караджа-отъ: Чубанъ Мустафа 1 пир. и 1 ср. м.,

Дерекьой: Стояновъ Ст. 3 ср. м.

Махалачъ: Махчевъ М. 2 ср. м.

Провадия: Миховъ В. 1 пир. м. и 8 мѣд. м. и Вл. Самсаровъ 1 гл. кандилче.

Пунарли: Пачевъ Д. 7 мѣд. м.

Въ Добричско.

с. Матлѣмово: Крайчевъ Ст. 2 пир. сѣкири, 1 вкам. ребро. 1 мѣд. м. и ср. м.

Въ Куртбунарско.

Ивановъ Стойца 1 ж. палечникъ.

Отъ 1-й Януарий до 28-й Февруарий 1907 г.

З. Холевичъ 2 мѣд. м. и на съхранение двѣ чашки, Поповъ К. Ст. 6 мѣд. м., 1 пир. м., 1 среб. м. и вкам., Михайловъ К. 1 пир. м., Гиневъ Ан. 1 мѣд. м., Рахневъ Г. 1 ср. м., Стаменовъ Д. жел. копие, 2 кам. брадв. и 4 мон., Вайнгартнеръ 18 мон.,

А. Дяковичъ 19 разни м., Поповъ Анг. подпоручикъ 1 сръб-м., Стояновъ Хр 1 пир. м., Балкански учителъ 1 пир. м., Я. накевъ 1 мѣд. м., Калиновъ Т. 1 пир. м. и Николаевъ Н. ученикъ 1 пир. м.

IV.
КАСА.

I.

*Отъ основанието на дружеството (21-й май 1902 год.
до 1-й януари 1906 год.*

Прѣзъ този периодъ не сж били събрани никакви членски вноски Прѣзъ 1905 г. Варненския окръженъ съвѣтъ отпусналъ за цѣлитъ на дружеството помощъ отъ 1000 лева. Отъ тѣхъ похарчени за канцеларски нужди и др. 99.50 лева.

II.

Отъ 1-й януарий 1906 г. до 1-й януарий 1907 год.

	Приходъ	лева	ст	Разходъ	лева	ст
1	Въ наличность къмъ 1 януари 1906 год	900	50	1. За разкопки	726	10
2	Лихва отъ тѣхъ до 1 януари 1906 г.	21	35	2. За нареждане музея	1203	15
3	Помощъ отъ окръжния съвѣтъ (1906 г.)	200	—	3. За откупуване старини	313	10
4	Помощъ отъ Варненския общ. съвѣтъ	300	—	4. За канцеларски и др.	258	15
5	Помощъ отъ министерството на народното Просвѣщение	1000	—			
6	Подарени отъ Н. Ц. Височество Князътъ	1007	50			
7	Подарени отъ Георг. Кюркчирадевъ	30	—			
8	Отъ членски вноски (1906 год.)	430	50			
9	Отъ лихви	51	20			
	Всичко	3940	05	Всичко	2500	80
	Приходъ			3940 лв. 5 ст.		
	Разходъ			2500 лв. 80 ст.		
				Ост. 1439 лв. 25 ст.		

III

Фондъ за дигане паметникъ на загиналия до Варна поляшки кралъ Владиславъ III (въ 1444 год).

Подарени отъ Шкорпилъ 5 лв.

Помощи.

1. Н. Ц. В. Князьтъ

благоволи да подари хилядо лева за разкопкитъ на римския градъ „Abrittus“ (Абтаатско кале) въ Добричско.

2. Министерството на Народното Просвѣщение

отпусна на дружеството хилядо лева, благодарение на министра Д-ръ И. Шишмановъ.

3. Варненски окръженъ съвѣтъ

е билъ първи, който съ щедрата си помощъ отъ 1000 лева, отпусната още прѣзъ 1905 г., е далъ началото на дружествения фондъ. За споменъ трѣбва да отбѣлжимъ, че тогава бѣше прѣдсѣдателъ на съвѣта уважаемий членъ на дружеството г-нъ Госп. Ивановъ.

Прѣзъ 1906 г. съвѣта отпусна 200 лева,

а прѣзъ 1907 г. само 150 лева.

4. Помощи отпуснати отъ общинитъ въ Варненския окръгъ прѣзъ 1907 год.

I Варненска околия.

1. Варненската градска общ. 500 л. 2. Николаевската общ. 5 л. 3. Козлуджиската община 10 л. 4. Арнаутларската общ. 5 л. 5. Русларската общ. 5 л. 6. Еникьойската общ. 10 л. 7. Яйленската общ. 5 л. 8. Аджемлерската общ. 10 л. 9. Авренската община 5 л. 10. Бѣлевската (Гебедженската) общ. —. 11. Бѣленската общ. 5 л. 12. Крумовската общ. 10 л. 13. Сарж-гьолската общ. — Всичко 570 лева.

II. Провадийска околия.

1. Провадийската градска община 10 лева. 2. Тестеджикската община 5 л. 3. Кюпрюкьойската община 10 л. 4. Гради-

наровската общ. 5 л. 5. Ченгенската общ. 5 л. 6. Рѣка-Девненската общ. 5 л. 7. Девненската общ. 5 л. 8. Караагачската общ. 5 л. 9. Каджкѡйската общ. 5 л. 10. Караджа-отската общ. —. 11. Новоселската общ. 10 л. 12. Черковненската общ. 5 л. 13. Бейлийската общ. —. 14. Невшенската община 5 л. 15. Лопушенската общ. 5 л. 15. Ясжтепенската 10 л. 17. Шаджкѡйската общ. —. 18. Т. Арнаутската общ. —. Всичко 95 лева.

III. Куртбунарска околия.

1. Киликадийската община 5 л. 2. Шарвийската общ. 5 л. 3. Усулкѡйската общ. 10 л. 4. Трубчуларската общ. 5 л. 5. Куртъ-бунарската общ. 10л. 6. Бей-бунарската общ. 10 л. 7. Акъ-бунарската общ. —. 8. Абдулленската общ. 10 л. 9. Шахинларската общ. 10л. 10. Байрямбунарската общ. ?. Всичко 65 лева.

IV. Добричска околия.

1. Добричската градска община ?. 2. Владимировската община 5л. 3. Екищенската община 5 л. 4. Пчеларовската община 5л. 5. Хасж-кюселерската общ. —. 6. Сръднѡ-Чамурлийската общ. 10л. 7. Хардалийската общ. 10л. 8. Енидженската общ. 5 л. 9. Ботезската общ. 5 л. 10. Гелинджикската община 10л. 11. Ай-орманската общ. 5л. 12. Каралийската община —. 13. Езибейската общ. 5л. 14. Армутлийската общ. —. 15. Кадиевската общ. ?. Всичко 60 лева.

V. Балчиска околия.

1. Текенската община 5 л. 2. Сюлейманлъжшката община 10 л. 3. Дуранкулашката община. 10 л. 4. Шабленската общ. 10 л. 5. Гаргаляшката община 10 л. 6. Гявуръ-Суютчукската община 5 л. 7. Дунавъ-Ювасж община 5 л. 8. Балчийска град. община ? 9. Каварненската градска община ? Всичко 55 л.

Всичко отъ петъ-тѣхъ околии 845 л.

Археологическото дружество се надѣва, че общинитѣ и за напредъ ще поддържатъ дружеството, което се грижи за урежданieto и обогатяването на Варненския окръженъ музей.

Дружеството очаква, че особено Варненския градски съвѣтъ ще отпусне потрѣбни суми за музея, който въ случай че ще се разтури дружеството ще прѣмине въ владѣние на Варненската община (съгласно чл. 16 отъ устава).

Музея служи като културно срѣдище за изучаване окръга и за поучение населението. Варна е била въ римскитѣ врѣмена прѣдводителка на съюза „пентаполи (пятиградие)“ на петъ черноморски града. Когато се е съставилъ послѣ съюзътъ „Хексаполи“ (шестиградие), тогава Варна остъпила прѣдводителството на гр. Кюстендже (Тomi).

Дано да запази Варна въ бѣдаще сегашното първенство между градоветѣ, които се намиратъ край западния брѣгъ на Черно море!

V.

Библиотека.

1. *Numismatique ancienne* par Barthélemy (Paris 1890).
2. *Atlas*. Barthélemy.
3. *Les monnaies grecques* Adrien Blanchet. 1894.
4. *Les monnaies romaines* A. Blanchet. 189.
5. *Guide pratique de l'antiquaire*. Blanchet et Villenisy. 1899.
6. *Описание на Варна* (на грѣцки). Отъ Ив. Николовъ 1894 (подарено отъ К. Г. Василиадесъ).
7. *Monete greche*. S. Ambrossoli. (Milano 1899)
8. *Monete romane*. Fr. Gueschi (1900)
9. *Монети*. Х. и К. Шкорпилъ. 1898 (подари Шкорпилъ)
10. *Археологически и исторически изследвания въ Тракия*. Шкорпилъ. 1885 (подари Шкорпилъ).
11. *Паметници изъ Българско*. Шкорпилъ. 1888 (подари Шкорпилъ)
12. *Паметници на гр. Одесосъ-Варна*. Шкорпилъ (подари Шкорпилъ).
13. *Крѣпосни явленія въ България*. Шкорпилъ подари Шкорпилъ).
14. *Sources et pertes des eaux en Bulgarie*. Skorpił Paris 1898 (подари Шкорпилъ).
15. *Библиотека* „Дрѣ. И. Селемински“ кн. I и III
16. *Описание на гр. Анхиало*. Паракевополу. (на грѣцки) Алина 1833 (подари Василиадесъ).

17. *Cinq rois des Gètes. Monnaies d'argent autonomes d'Apponia de Thrace.* D. T. k la. Paris 1903 (подари Дръ П. Стояновъ)
18. *Законъ за издирване старини.* София 1890.
19. *Урвичъ и Бистрица.* В. Атанасовъ. 1905.
20. *Уставъ на археологическото дружество въ Плевенъ.*
21. *Отчетъ на Варненската дъвическа гимназия пръвъ 1897-98г*
22. *Нъсколко монетъ Херсонеза.* Бертье-Делагардъ. (Подари Вл. Шкорпилъ).
23. *О солянкомъ озеръ Halmyris и о древнихъ жилищахъ рускаго народа.* Ю-Венелинъ (подари Вл. Шкорпилъ).
24. *Историческо-географско описание на Пловдивската епархия.* Цукала (на гръцки). Виена 1851 (Подари Вл. Шкорпилъ).
25. *Черноморското крайбрежие* (Сборникъ 1890), Шкорпил (подари Шкорпилъ).
- 26-27. *Съверозточна България* Шкорпилъ 1892 (подари Шкорпилъ). Часть I и II.
28. *Керамическия надписи* Керченскаго музея. Вл. Шкорпилъ (исдари Вл. Шкорпилъ)
29. *Девненскитъ извори и тяхното поселищно и стопанско значение.* А. Иширковъ. (Подари Дръ Х. Стояновъ),
30. *Изъ средновековната търговска история на гр. Варна.* А. Иширковъ (Подари Дръ П. Стояновъ).
31. *Кириакодромионъ на Софроний Вратчански.* 1806 (Подари Дръ Карамихановъ).
32. *Български въстаници* (13 броя Дунавъ, 1 брой Бръме, 1 Турция и 6 Македония). Подари Н. Друмевъ въ Добричъ и Х. Бекиръ Дервишовъ.
33. *Dictionnaire numismatique par A. Boutkovski. Leipzig I.*
34. *Надиробниъ надписи* Мелекчешменскаго музея въ 1899 г. Вл. Шкорпилъ I часть (Подари Вл. Шкорпилъ)
35. *Neue Funde in Varna* (отпечатокъ отъ списанията на археологическия институтъ въ Виена 1900). *Skorpił.* (Подари Шкорпилъ).
36. *Варненско пристанище,* София 1906.
37. *Petit Mionnet de poche. Boutkovski-Glinka*
38. *Denkmalpflege. Helfert.* 1897 (подари Шкорпилъ).

39. „Турция“ (1864, брой 1. Цариградъ). (Подари Дръ Карамихаиловъ).

40. Подробный надписи Мелекешменскаго музея въ 1899 г. Часть II. Вл. Шкорпилъ.

41. Списъкъ на населенитъ мѣста въ България 1906.

42. Изъ архива Керченскаго музея древностей отъ Вл. Шкорпилъ (изъ № 40 Извѣстій Таврической ученой архивной комисіи 1906). Подари Вл. Шкорпилъ.

43. Часть отъ книжата „Дамаскинъ“ (подарилъ капитанъ Георгиевъ).

44. Болгарскіе древности Абоба-Плиска отъ Шкорпилъ, Успенски и др. (книга съ 596 стр. и альбумъ съ 118 картини). Подарилъ руски археологически институтъ Цариградъ.

45. О готахъ и обрахъ. Отъ Ю. Венелина. Москва 1848 (подари Вл. Шкорпилъ).

46. Смерть и безсмертіе у Грековъ. Ю. Кулаковский. Киевъ 1899. (Подари Вл. Шкорпилъ).

47. Geschichte des Koenigreichs Pontos. El. Meyer. Leipsig 1879. (Подари Вл. Шкорпилъ)

48. Guide de l'amateur de porcelaines et de poteries. Par Graesse. Dresde 1880 (подари Дедичъ).

49. Описание на Татаръ Пазарджийската кааза Ст Захариевъ. Виена 1870 (Подари Вл. Шкорпилъ).

VI.

СПИСЪКЪ

на

Членовѣтъ прѣзъ 1906 год.

А. Дѣйствителни членове.

Варна.

1. Аврамовъ Авр., запасенъ полковникъ 2. Аврамовъ Ст. окръженъ учил. инспекторъ, 3. Амерханянъ арменски пасторъ 4. Амерханянъ, учитель по пѣние (сега въ Баку), 5. Ангеловъ

В., окръжен инженеръ (сега въ София), 6. Антоновъ Стефанъ прошеносицецъ, 7. Андрѣевъ Д., учителъ въ м гимназия, 8. Апостоловски Г., учителъ въ д. гимназия, 9 Арnaudовъ М., учителъ въ д. гимназия. 10. Балкански Г., учителъ въ д. гимназия, 11. Балкански Ст. техникъ 12 Бешковъ Ст. гимназиаленъ учителъ, 13. Вакъвчиевъ Иванъ, гимназиаленъ учителъ 14. Велчевъ Вл., инженеръ, 15. Вучевъ, капитанъ, 16. Вълковъ, М., полковникъ, 17. Ганчевъ Б. Д-ръ гим. учителъ, 18. Габровски Д., директоръ (сега въ Търново), 19 Генчевъ Хр., гим. учителъ 20 Георгиевъ капитанъ 21. Георгиевъ Д. търговецъ (дъскаръ). 22. Гиневъ Ф., гимн. учителъ 23 Гюлмезовъ Ив., директоръ дѣв. гимназия. 24. Дабковъ Д. държавенъ архитектъ. 35 Давидовъ Бож., гимн. учителъ (сега въ Габрово). 26. Димитровъ Г. гимн. учителъ. 27. Добревъ, капитанъ-лейтенантъ. 28. Добревъ Ганчо, гимн. учителъ. 29. Драгулевъ Н. адвокатъ. 30. Дуковъ Н., гимн. учителъ. 31. Дяковичъ Ал., адвокатъ. 32. Ейзвалдъ Дръ, германски консулъ 33. Ивановъ Господинъ, бившъ окр. управителъ 34 Ивановъ И., инженеръ (сега въ Пловдивъ) 35. Иовчевъ П., гимн. учителъ 36. Калънджиевъ Ц., директоръ на търговското училище 37. Карамихайловъ В, Д-ръ., адвокатъ 38, Каранджуловъ Г, гимн. учителъ 39 К артирниковъ М., гимн. учителъ. 40. Кефсазовъ, Ив., гимн учителъ. 41. Клисурски Гер., докторъ. 42. Ковачевъ Вл., запасенъ подполковникъ 43 Н. Константиновъ, инженеръ 44. Конъ Бен., директоръ на ефек.ната банка (сега въ Клиро) 55. Костакевъ Д., печатаръ. 46. Коцовъ Хр, гимн. учителъ. 47. Леви Н. Е., търговецъ. 48. Марколеско О., фотографъ. 49. Минчевъ К., гимн. учителъ. 50. Мирски Кр., адвокатъ. 51. Начовъ Ив, държавенъ адвокатъ, 52. Недѣлковъ П., контролоръ въ народната банка, 53. Несторовъ Ат., архитектъ, 54. 55. Патамански А, търговецъ, 56. Пенчевъ Г, гимн. учителъ. 57. Петровъ Ив., подполковникъ (сега въ Бѣлоградчикъ), 58., Петковъ П., инженеръ, 59 Платноротъ Е. гимн. учителъ, 60, Поповъ Ст, Т., докторъ, 61. Поповъ Ст., гимн. учителъ, 62, Поповъ Д. Х. търговецъ 63, Радевъ Никола, техникъ, 64, Савовъ Г., докторъ, 65, Станковичъ К, В., австро-унгарски консулски канц. съзѣтникъ, 66, Стателовъ К., гимн, учителъ, 67. Стойковъ Ц., гимн. учителъ (сега въ Габрово), 68. Стояновъ

Вт, гимн. учителъ, 69 Стояновъ П. Из. управителъ на държавната болница, 70, Стояновъ Т, адвокатъ, 71 Тодоровъ В, гимн. учителъ, 72 Тоневъ Н, гимн. учителъ 73. Тосбѣжкянъ А, търговецъ 74 Хлѣбаровъ Т, гимн. учителъ. 75. Холевичъ З. П., землѣвладѣлецъ 76 Хохола Фр, химикъ при митницата (сега въ София). 77 Христакевъ Вълчо, гимн. учителъ. 78 Христовъ Д, гимн. учителъ 79 Христовъ Вѣнчанъ, търговецъ 80 Христовъ Ф, търговецъ. 81. Цаневъ Хр., гимн. учителъ 82 Церовъ И, гимн. учителъ 83 Чакаловъ Н, поручикъ. 84 Чирпанлиевъ Пенчо, търговецъ 85. Шкорпилъ К, гимн. учителъ 86. Шкорпилъ Х, 87 Явашевъ А., гимн. учителъ, 88. Явашчиевъ Вл., търговецъ

Добричъ.

89. Атанасовъ Демиръ, гражданинъ, 90. Басмаджиянъ М., инженеръ, 91. Друмевъ Н., търговецъ, 92. Златаревъ Ф., инженеръ (сега въ Търново), 93. Игнатовъ Сжби, помощникъ-кметъ, 94. Ковачева К. докторъ, 95. Митрановъ Исаакъ, търговецъ, 96. Муцевъ А., аптекаръ, 97. Скопецъ А., аптекаръ, 98. Ялжмовъ Яни, мирови съдия.

Каварна.

99. Карамфиловъ Леонидъ. търговецъ.

Б) Спомагателни членове.

1. Арнаудовъ Хр. учителъ, 2. Вайнгартнеръ И., секретаръ при германското консулато, 3. Неметъ, чиновникъ при постройката на канала, 4 Павелъ И., фотографъ, 5. Райковъ Н. управителъ на митницата, 6. Константиновъ Йор. търговецъ.

В) Дописни членове.

1. Антоновъ Г., енурийски свещеникъ въ с. Кестричъ, 2. Арнаудовъ С. секретаръ на окол. началникъ Варна, 3. Белевъ, началникъ пощата Провадия (сега въ Шуменъ), 4. Богоевъ П., бившъ учил. инспекторъ 5. Бояджиевъ Йорданъ, учителъ въ с. Гявуръ-Суютчукъ (Балчиско), 6. Бюнтеръ А, учителъ, 7. Василиядесъ К.²Г., учителъ, 8. Венковъ, управителъ

на митн. пунктъ въ с. Бѣла. 9. Давидовъ, поручикъ въ Добричъ, 10. Дановски Конс., свещеникъ въ Варна, 11. Демирджиевъ Ас., учителъ въ с. Чаушкѡй, 12. Димитровъ Ст., учителъ въ с. Пашакѡй, 13. Добревъ Д. въ с. Николаевка, 14. Дончевъ Д., секретарь на окръжния мюфтиликъ, 15. Дуковъ Л. въ с. Девня, бившъ народенъ прѣдставитель, 16. Желевъ, пощ. тел. чиновникъ въ Балчикъ. 17. Иванъ Антоновъ, учителъ въ с. Деведжикѡй (Добричко). 18. Иванова Мара, управителка на сиротопиталище. 19. Калиновъ Т. отъ Силистра. 20. Квартирниковъ Илия, гимн. учителъ въ Разградъ. 21. Ковачевъ Иосифъ, лесничей въ с. Саржбѡлъ, сега въ Княжево. 22. Конакчиевъ Ил, държавенъ бирникъ въ с. Геке (Балчиско). 23. Крайчевъ Ст., учителъ въ с. Матлжмово (сега въ Княжево). 24. Куцаровъ Венко, кметъ въ с. Аврентъ. 25. Куцаровъ. Ив., търговецъ. 26. Кюркчирадевъ Георги, търговецъ. 27. Ладински Зл. П., учителъ въ с. Елечъ (Варненско). 28. Лефтеровъ Е., поручикъ. 29. Миховъ Велико, околийски началникъ въ Провадия. 30. Мутафовъ, учителъ въ с. Яйла 31. Николовъ К., секретарь-бирникъ въ рѣка-Девне. 32. Нейковъ Г., надзирателъ въ св. Костадинъ. 33. Николовъ Ив., старши кантоньеръ въ Каварна. 34. Новакъ А., градски градинарь. 35. Пейчевъ Иванъ, свещеникъ въ с. Хасъджикъ (Провадийско). 36. Пенчевъ С., учителъ въ с. Карахусейнъ (Варненско). 37. Пенчевъ поручикъ въ Каварна. 38. Петровъ Г. землѣдѣлецъ въ с. Пашакѡй. 39. Плакидовъ, ветеринаренъ лѣкаръ (сега въ София). 40. Поповъ Конст., свещеникъ въ с. Джаферли (Варненско). 41. Поповъ К. ст., печатаръ въ „Зора“. 42. Радевъ Ив. К., Икономъ. 43. Самсаровъ Вл., кантоньеръ въ Провадия. 44. Сербезовъ Ст., учителъ въ с. Гязуръ-Суютчукъ. 45. Симеоновъ П. секретарь-бирникъ въ с. Теке, 46. Стаменовъ Д. учителъ въ с. Аджемлеръ, 47. Стефановъ Сава, чиновникъ при окръжната комисия, 48. Стефановъ Х. Василъ, въ р. рѣка-Девна. 46. Стояновъ Хр. прѣдприемачъ на риболовното право въ езерото, 50. Сърмаджиевъ Д. К. гражданинъ. 51. Тодоровъ Ив. окол. учил. инспекторъ, 52. Тодоровъ Ил. учителъ въ с. Ченге, 53. Тодоръ Иордановъ студентъ, 54. Ханджиевъ, майоръ въ Харманлий, 55. Цаковъ Ф. началникъ гарата Невша (Провадийско), 56. Шилевъ А. учителъ въ с. Кестричъ (Варненско).

57. Шкорпилъ Вл. управитель на Керченския музей (въ Русия)
 58. Шоповъ Н. Сава бившъ учил. инспекторъ въ с. Влахларъ
 (Варненско).

Археологическото дружество

броило прѣзъ 1906 г. членове:

1. Дѣйствителни	99
2. Спомагателни	6
3. Дописни	53

Всичко 163

Притурка.

Огъ 1-й Януарий до 1-й Мартъ 1907 г. сж записани
 слѣднитъ членове:

1 Кирчевъ Хр. (Варна). 2 Абаджиевъ Иос. (Каварна). 3. Я-
 накиевъ Лефтеръ, кметъ Каварна. 4. Айнаджиевъ Ст. Каварна.
 5. Поповъ К. общ. секретаръ, Каварна. 6. Мемдухъ Кемаль-
 Бей. 7. Шакиръ ефенди Зюмрюоулу. 8, Албрехтъ К. 9. Алах-
 верджиевъ Н. инженеръ. 10, В. Софрониевъ, полковникъ. 11,
 Гиргиновъ, капитанъ (началникъ въ щаба на бригадата). 12. Ди-
 митровъ Ал., капитанъ. 13. Коларовъ капитанъ. 14. Каназиревъ
 Вл. поручикъ. 15. Пишонъ, капитанъ I рангъ, 16. Димитриевъ
 капитанъ II-ий рангъ, 17, Минковъ, капитанъ II-ий рангъ, 18,
 Ангеловъ, капитанъ II-ий рангъ. 19, Альовъ, лейтенантъ, 20
 Маноловъ, мичмаъ II-ий рангъ, 21, Касабовъ, мичманъ I-ий
 рангъ, 22, Асеновъ, михманъ I-ий рангъ, 23, Черешаровъ К.,
 капитанъ, 24 Кутинчевъ Хр., инженеръ, 25, Сакжзовъ, учитель
 въ търговското училище, 26. Ангелъ Данчевъ, прошеносписецъ,
 27. Ахмедъ Бейжанъ, търговецъ, 28. Иосифъ Вейшицки, ин-
 женеръ, 29, Мелнишки, чиновникъ въ флотското управление
 30. Пройковъ Ив., печатаръ 31. Хр. Панайотовъ, учитель (до-
 писенъ членъ), 32. Радой Богдановъ [дописенъ членъ], 33.
 Тюлевъ, вет. лѣкаръ въ Добричъ.

На 24-й Декемврий внезапно се помина дѣйствителния членъ

Стефанъ Н. Аврамовъ

роденъ на 10-й Май 1862 г. въ гр. Калоферъ. Покойния слѣдвалъ въ Загребъ и Прага. Въ 1884 г. той постъпи учитель въ педагогическото училище въ гр. Казанлъкъ, послѣ въ Кюстендилъ, Сливенъ, Силистра (като директоръ) и най-послѣ въ Варна (като окръженъ инспекторъ).

Покойния се грижилъ за урежданието на археологическата сбирка при педагогическото училище въ Силистра и когато дойде въ Варна той живо се интересувалъ за археологическото дружество и музея му.

СЪДЪРЖАНИЕ.

I. Дружественна хроника	3
II. Разни	6
III. Варненски окръженъ музей	38
IV. Каса	53
V. Библиотека	56
VI. Списъкъ на членоветъ	58

